

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Adéla Šustová
Přímá volba prezidenta republiky

Diplomová práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Přímá volba prezidenta“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne _____

_____
Adéla Šustová

Na tomto místě bych ráda poděkovala především doc. JUDr. Jiřímu Jiráskovi, CSc., za odborné vedení této práce, za cenné rady a připomínky.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Volby prezidenta od vzniku ČSR.....	7
2.1	První republika.....	7
2.2	Druhá republika a druhá světová válka.....	9
2.3	Poválečné období.....	10
2.4	Období totality během let 1948–1989	10
2.4.1	Ústava Československé socialistické republiky	12
2.4.2	Federalizace	12
2.5	Volby a prezident podle předešlé právní úpravy od roku 1989	13
2.5.1	Samostatná Česká republika.....	14
3	Cesta k přímé volbě – neúspěšné návrhy	16
3.1	Návrhy na novelu Ústavy České republiky v letech 2001–2006.....	17
3.2	Návrhy na novelu Ústavy České republiky v letech 2006–2010.....	19
3.3	Návrhy na novelu Ústavy České republiky v letech 2010–2012.....	21
3.4	Shrnutí neúspěšných návrhů	22
4	Schválení přímé volby prezidenta.....	24
4.1	Debaty předcházející schválení návrhu	24
4.1.1	Senátní konference	24
4.1.2	Stálá komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury.....	26
4.2	Ústavní zákon č. 71/2012 Sb.	28
4.3	Prováděcí zákon o volbě prezidenta republiky	30
4.4	Argumenty pro a proti schválení přímé volby	32
4.4.1	Argumenty proti přímé volbě prezidenta	32
4.4.2	Argumenty pro přímou volbu prezidenta	33
5	Přímá volba prezidenta v České republice	35
5.1	Pravomoci prezidenta republiky	35
5.2	Zákon č. 90/2017 Sb.	37
5.3	Dopady první přímé volby na politický systém ČR	39
6	Závěr.....	42
	Seznam použitých zdrojů.....	44
	Abstrakt	49
	Abstract.....	49
	Klíčová slova	50

Keywords.....50

1 Úvod

Tématem této diplomové práce je *Přímá volba prezidenta*. Domnívám se, že i přes to, že již jedna přímá volba prezidenta v České republice proběhla, se jedná o téma stále aktuální, a právě díky končícímu volebnímu období prvního přímo zvoleného prezidenta je k dispozici řada skutečností, na jejichž základě je možné přímou volbu hodnotit.

Cílem diplomové práce je shrnout problematiku způsobu volby prezidenta a její vliv na jeho postavení v ústavním systému, analyzovat průběh legislativního procesu přijetí ústavního zákona č. 71/2012 Sb. a dalších souvisejících zákonů zavádějící přímou volbu. Dále bych ráda zhodnotila, jak v souvislosti s přijetím přímé volby došlo (či nedošlo) ke změně v prezidentských pravomocích a odpovědnosti a zda pouhá změna způsobu zvolení do funkce prezidenta může mít vliv na jeho pozici v ústavním systému České republiky.

Diplomovou práci člením do šesti kapitol. V první kapitole se věnuji historickému přehledu postavení prezidenta a způsobu jeho volby od roku 1918 až do ústavní úpravy předcházející přímé volbě. Další kapitola popisuje jednotlivé návrhy na zavedení přímé volby a reflektuje postoj politické scény k jejímu zavedení od roku 1989. Na konci kapitoly uvádím komplexní shrnutí všech návrhů. Následující kapitola obsahuje rozbor ústavního zákona č. 71/2012 Sb., zahrnuje odborné konference, které přijetí zákona předcházely a přináší argumenty pro i proti zavedení přímé volby prezidenta republiky. V páté kapitole popisuji a rozebírám pravomoci prezidenta republiky, novelu prováděcího zákona o volbě prezidenta republiky a zvláštní pozornost věnuji poznatkům z prvního volebního období prvního přímo zvoleného prezidenta rozebírám témata, ve kterých došlo ke konfrontaci přístupu Miloše Zemana s jeho pravomocemi a ústavními zvyklostmi.

2 Volby prezidenta od vzniku ČSR

2.1 První republika

Dne 28. října 1918 vznikl československý stát, a to na základě zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, který schválilo plénum Národního výboru v Praze. Jednalo se o první zákon nově vzniklého státu po rozpadu Rakousko-Uherské monarchie, jehož cílem bylo zajistit právní kontinuitu a došlo tedy k dočasnému převzetí rakouského a uherského právního řádu. K zákonu bylo připojeno i Provolání Národního výboru československého o samostatnosti československého státu z 28. října 1918. Národní výbor československý se v něm prohlásil za vládu nového státu a za jediného a oprávněného správce státu a přešla na něj moc zákonodárná i výkonná. Národní výbor vykonával rovněž funkci hlavy státu.¹

V Prohlášení nezávislosti československého národa, tzv. Washingtonské deklaraci, jejímž autorem byl pozdější československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk, byl Československý stát ustanoven republikou s parlamentní formou vlády. To bylo s konečnou platností potvrzeno Prozatímní ústavou, přijatou jako zákon č. 37/1918 Sb., která obsahovala základy budoucího ústavního systému a mimo jiné svěřovala moc zákonodárnou, dozor nad mocí výkonnou a volbu prezidenta i vlády do rukou Národního shromáždění, které se ustavilo z Národního výboru. Hlavním cílem Prozatímní ústavy bylo v co nejkratší možné době po vzniku samostatného státu vytvořit ústavní dokument, který definoval Československo jako demokratický stát, jehož hlavou je volený prezident a stanovit základní organizaci státu, především rozdělení moci.

První prezidentská volba podle této ústavy proběhla dne 14. listopadu 1918, kdy byl Národním shromážděním zvolen T. G. Masaryk a to netradičním aklamačním způsobem.² T. G. Masaryk se sám podílel na tvorbě nové ústavy a jelikož se nechtěl spokojit pouze s reprezentativní úlohou prezidenta, začal společně s podporou Edvarda Beneše a Antonína Švehly pracovat na prosazení větších prezidentských pravomocí, v čemž byl, i díky své vysoké politické autoritě, úspěšný.³ Dne 23. května 1919 nabyl účinnosti zákon č. 271/1919 Sb., kterým došlo k úpravě kompetencí a vztahů nejvyšších státních orgánů. Prezident např. zastupoval zemi navenek, jmenoval profesory a soudce, mohl vetovat zákony, přijímat členy parlamentu a stal se také vrchním velitelem vojenských sil. Výkonná moc byla výslovně

---

¹ GRONSKÝ, Jan. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa I. 1914–1945*. Praha: Karolinum, 2005, s. 38–40.

² TABERY, Erik. *Hledá se prezident*. Praha: Respekt Publishing, a.s., 2008, s. 15.

³ TABERY, Erik. *Hledá se prezident*. Praha: Respekt Publishing, a.s., 2008, s. 17.

svěřena vládě. Díky tomu lze od účinnosti tohoto zákona Československou republiku již označovat za parlamentní republiku založenou na systému dělby moci.⁴

Dne 29. února 1920 přijalo Národní shromáždění Ústavní listinu Republiky československé vyhlášenou 6. března 1920 pod č. 121/1920 Sb. Autorem vlastního textu ústavy, která vycházela z ústavy USA, rakousko-uherské Prosinčové ústavy a Ústavy Třetí francouzské republiky, je především profesor Jiří Hoetzel.⁵ Ústavní listina vytvářela dvoukomorový parlament a parlamentní republiku v čele s prezidentem jako hlavou státu. Tato Ústava rozdělovala moc na zákonodárnou, vládní a výkonnou (moc výkonnou utvářela vláda a prezident republiky) a moc soudcovskou.⁶ Podle této Ústavy mohl být prezident zvolen na maximálně dvě po sobě jdoucí sedmiletá funkční období, což se však nevztahovalo na prvního Československého prezidenta, který mohl být volen bez omezení. Samotnou volbu a její náležitosti upravoval zákon č. 161/1920 Sb., o volbě prezidenta republiky. Prezidenta republiky volilo Národní shromáždění 3/5 většinou za přítomnosti nadpoloviční většiny svých členů. Volba mohla být až tříkolová, v případě rovnosti hlasů ve třetím kole rozhodoval los. Kandidovat mohl každý občan Československa starší 35 let. Ústava 1920 propůjčovala prezidentovi velmi slabé postavení, které nekorespondovalo se skutečným vlivem Masaryka na politickou scénu.⁷

Celkem byl prezident zvolen podle této Ústavy čtyřikrát, přičemž třikrát zvítězil Masaryk, a to v letech 1920, 1927 a 1934. V posledním roce byl však ve funkci pouze 1 rok a poté abdikoval ze zdravotních důvodů. V mimořádných volbách v roce 1935 byl na základě Masarykova osobního doporučení zvolen ministr zahraničí Edvard Beneš, který stál v čele státu až do přijetí mnichovské dohody, po kterém 5. října 1938 abdikoval a odešel do exilu.

Již během první republiky zde byly určité úvahy o zavedení přímé volby prezidenta, klonil se k tomu například Masaryk ovlivněný svým pobytem v USA.⁸ Tato varianta se však nikdy neprosadila, dle Kudrny nejspíš v důsledku silného postavení Národního shromáždění a způsobu, jakým došlo ke vzniku orgánů samostatného státu, a tehdejšími ústavními trendům.⁹

---

⁴ GRONSKÝ, Jan. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa I. 1914–1945*. Praha: Karolinum, 2005, s. 53.

⁵ GRONSKÝ, Jan. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa I. 1914–1945*. Praha: Karolinum, 2005, s. 71.

⁶ ZIMEK, Josef. *Ústavnost a český ústavní vývoj*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 69-82.

⁷ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda: II. díl*, Praha: LINDE, 2008, s. 62–63.

⁸ BROKLOVÁ, Eva. *Prezident Republiky československé. Instituce a osobnost*. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001, s. 43

⁹ KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta – konec cesty trvající 23 let. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2011, č. 4, str. 13.

2.2 Druhá republika a druhá světová válka

Období mezi 30. zářím 1938 a 15. březnem 1939 označujeme jako tzv. druhou československou republiku. Podpis Mnichovské dohody čtyřmi evropskými státy dne 30. září 1938 byl vnímán jako vyvrcholení politiky ústupků a na základě toho došlo k protiústavnímu zabrání československých hranic ve prospěch nacistického Německa.¹⁰ Vzhledem k tehdejší separativistickým tendencím Slovenska došlo i ke změně státního zřízení. Československá republika se změnila z unitárního státu na stát federativní a od této chvíle nesl název Česko-Slovenská republika.¹¹ Změny se začaly projevovat prakticky v celém politickém systému i v uspořádání státních orgánů.

Národní shromáždění přijalo dne 15. prosince 1938 ústavní zákon č. 330/1938 Sb., tzv. zmocňovací zákon, který de facto přenášel moc zákonodárnou do rukou prezidenta a vlády. V období druhé světové války vykonával úřad prezidenta republiky Emil Hácha, který dříve vykonával úřad prvního prezidenta Nejvyššího správního soudu. Volbě dne 30. listopadu 1938 bylo přítomno 209 poslanců a 104 senátorů, celkem tedy 313 zákonodárců. Pro zvolení Háchy jako jediného kandidáta hlasovalo 272 zákonodárců.

Dne 14. března 1939 došlo k vyhlášení nezávislosti Slovenského státu a ten samý den odjel prezident Hácha do Berlína, kde pod nátlakem 15. března podepsal protokol o jednání, ve kterém se přímo uvádělo, že *český prezident vkládá osud českého národa do rukou vůdce Německé říše*. To znamenalo faktický konec státní suverenity což bylo následně stvrzeno zřízením Protektorátu Čechy a Morava výnosem německého vůdce a říšského kancléře A. Hitlera. Podle ústavy však prezident k takovému aktu neměl oprávnění a opatření znamenající konec státu nebylo možné učinit.¹²

Ačkoli Ústava 1920 byla stále v platnosti, faktickou moc nad územím protektorátu převzaly říšské orgány. V čele autonomní protektorátní správy stál sice prezident, jeho funkce byla však čistě formální a k výkonu své funkce potřeboval zmocnění a pověření Říšského protektora v Čechách a na Moravě, který působil jako zástupce vůdce a prosazoval říšské zájmy.¹³

Domnívám se, že pro účely této práce není nutné se postavením protektorátního prezidenta více zabývat, stejně jako činností exilové vlády a dekrety E. Beneše.

---

¹⁰ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál, 2011, s. 54.

¹¹ ZIMEK, Josef. *Ústavnost a český ústavní vývoj*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 92.

¹² PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda: II. díl*, Praha: LINDE, 2008, s. 90–91.

¹³ ZIMEK, Josef. *Ústavnost a český ústavní vývoj*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 96–97.

2.3 Poválečné období

Pro toto období byla charakteristická snaha o poválečné uspořádání Československa, právní kontinuitu a obnovu právního řádu. Vzniklo Prozatímní národní shromáždění, jehož úkolem mimo jiné bylo „*potvrdit ve funkci prezidenta ČSR Edvarda Beneše, připravit svobodné volby do Ústavodárného národního shromáždění a provést ratihabici válečných i poválečných dekretů prezidenta republiky.*“¹⁴ Hned na prvním zasedání Prozatímního národního shromáždění byla anulována Benešova abdikace a prezident Beneš byl ve funkci potvrzen až do doby, než proběhne nová řádná volba.

Edvard Beneš byl československých prezidentem znovu zvolen Ústavodárným národním shromážděním dne 19. června 1946. Pro jeho zvolení hlasovalo všech 298 přítomných členů a byl jediným kandidátem. Šlo o poslední volbu prezidenta na základě zákona č. 161/1920 Sb., o volbě prezidenta republiky. Parlamentní volby toho roku poprvé vyhrála komunistická strana s hlavním představitelem Klementem Gottwaldem, což vedlo až k vytvoření komunistické ústavy vydané jako Ústavní zákon č. 150/1948 Sbírky zákonů 9. května 1948.¹⁵ Beneš odmítl tuto Ústavu podepsat a poté z funkce prezidenta republiky ze zdravotních důvodů odstoupil.

2.4 Období totality během let 1948–1989

Nová ústava vycházela z ústavních zásad ústavy z roku 1920, byla postavena na demokratických principech a formě parlamentní demokracie. Dalšími zdroji byly prezidentské dekrety a nařízení Slovenské národní rady, Košický vládní program a rovněž i ideologické zásady socialistické demokracie.

Toto období lze charakterizovat výrazným rozporem mezi teorií a realitou státního života, docházelo k výraznému obcházení Ústavy, ohýbání jejího smyslu a širokou svévolnou interpretací, čímž docházelo k praktické ztrátě jejího významu.¹⁶

To samé se dělo i s úřadem prezidenta republiky, jenž v tomto období začal ztrácet na významu. Vzhledem k předchozím rokům, kdy byla funkce prezidenta republiky velmi vážená a prezident se těšil široké oblibě občanů, nedošlo po roce 1948 k jeho úplnému zrušení, ale faktická moc se přesunula do rukou předsedy Komunistické strany Československa, později

¹⁴ RATAJ, Jan. *KSČ a Československo I. (1945–1960)*. Praha: Oeconomica VŠE, 2003, s. 13.

¹⁵ DOUBEK, Vratislav. *Křehké vítězství. 28. říjen v paměti Hradu. Proměny československé státnosti 1918–1948*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2008, s. 29.

¹⁶ ZIMEK, Josef. *Ústavnost a český ústavní vývoj*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 140–143.

prvního a generálního tajemníka strany. Ten mohl být zároveň i prezidentem republiky, ale v tom případě šlo o druhořadou a symbolickou státní funkci.¹⁷

Pravomoci prezidenta byly upraveny v § 74 Ústavy, kde bylo také stanoveno, že jakýkoli prezidentův úkon moci vládní nebo výkonné musí být k dosažení své platnosti spolupodepsán odpovědným členem vlády. Podle tohoto ustanovení byla nejvyšším orgánem moci vládní a výkonné vláda. Ta v rámci výkonné moci mohla konat vše, co nebylo svěřeno do pravomocí prezidenta. Prezidentovi náleželo zejména sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy, jmenovat a odvolávat vládu nebo svolávat a rozpouštět Národní shromáždění. Za všechny prezidentovy projevy v souvislosti s výkonem jeho funkce odpovídala vláda, a prezident sám nebyl z výkonu své funkce odpovědný.

Samotná volba prezidenta, vymezená v § 68 Ústavy, byla pojata jako nepřímá. Mohl se jím stát občan starší 35 let, který byl též volitelný do Národního shromáždění. Jeho funkce trvala sedm let a byl volen Národním shromážděním systémem kvalifikované většiny za přítomnosti nadpoloviční většiny jeho členů. Další podrobnosti upravoval zákon, na který Ústava odkazovala. Tím byl zákon č. 152/1948 Sb., o volbě prezidenta republiky a vycházel ze zákona č. 161/1920 Sb. Na rozdíl od předchozího zákona ale bylo možné kromě volby tajné volit i veřejně. Zákon v § 5 stanovil, že skupina nejméně 100 poslanců může navrhnout společného kandidáta. Pokud byl takto podán návrh pouze jeden, hlasovalo se veřejně zvednutím ruky nebo povstáním.

V červnu 1948 se jako jediný kandidát ucházel o funkci prezidenta republiky Klement Gottwald, který byl současně i předsedou vlády a KSČ. Volba proběhla veřejně aklamací, z 296 přítomných poslanců jich podpořilo K. Gottwalda všech 296.¹⁸ Jeho mandát předsedy vlády sice zvolením za prezidenta zanikl, i tak ale získal velice silnou politickou pozici, jelikož zůstal nadále hlavou nejmocnější politické strany v tehdejší Československu, které proto vykazovalo znaky prezidentského režimu.

Co se týče přímé volby, tak ta by v totalitním období odporovala záměrům komunistické strany, která naopak značně eliminovala svobodné volby. Po Gottwaldově smrti roku 1953 dokonce rozhodoval ÚV KSČ, zda se bude konat prezidentská volba nebo bude úřad prezidenta po vzoru ostatních komunistických států nahrazen nově vytvořeným kolektivním orgánem.¹⁹

---

¹⁷ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011, s. 9-15.

¹⁸ ČERNÝ, Ondřej. *Prezidentské volby 1918–2003: 1948* [online]. Český rozhlas, 8. února 2008 [cit. 4.7.2017]. Dostupné na: <http://www.rozhlas.cz/prezident08/prezidentskevolby/zprava/424779>.

¹⁹ TABERY, Erik. *Hledá se prezident*. Praha: Respekt Publishing, a.s., 2008, s. 38.

Tento návrh ale neprošel a Československo se stalo jedinou z totalitních komunistických republik, kde byla zachována individuální hlava státu.

2.4.1 Ústava Československé socialistické republiky²⁰

V roce 1960 byla komunistickou stranou zpracována nová socialistická ústava vydaná dne 11. července 1960 jako Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., která změnila oficiální název státu na Československá socialistická republika. V čele státu stála vládnoucí komunistická strana a oficiální ideologií byl marxismus-leninismus.²¹ Ústava byla vypracována podle vzoru ústavy SSSR z roku 1936, prošla několika novelami a formálně platila až do roku 1992. Dle této Ústavy došlo k posílení některých prezidentských kompetencí, např. dle čl. 52 měl prezident oprávnění podávat návrhy zákonů, měl právo jmenovat a povyšovat generály a vyhlásit válečný stav. Jeho působnost byla stanovena pouze demonstrativně, což vyplývá z čl. 62: „*Presidentu republiky přísluší vykonávat i pravomoci, které nejsou výslovně v ústavě uvedeny, stanoví-li tak zákon.*“²² Současně ale došlo i k omezení a odebrání dosavadních pravomocí, když prezident nově nemohl rozpouštět Národní shromáždění ani stanovovat počet členů vlády a odpovědnost za jeho rozhodování přešla z vlády na Národní shromáždění. Zásadní změnou, kterou Ústava přinesla, bylo zkrácení volebního období hlavy státu ze sedmi let na pět a došlo i k úpravě znění prezidentského slibu. Způsob ani podmínky průběhu prezidentské volby se nezměnily.

2.4.2 Federalizace

V říjnu 1968 došlo k vyhlášení ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci. Tento ústavní zákon zaváděl mimo jiné změnu ve volbě prezidenta, který byl poté volen dvoukomorovým Federálním shromážděním, a jemu byl také ze své funkce odpovědný. Prezidentem mohl být zvolen každý občan volitelný do Federálního shromáždění na pětileté volební období. Prezidentské kompetence byly upraven tak, že na rozdíl od ústavy z roku 1960 mohl prezident v určitých případech rozpustit Federální shromáždění. Dále prezident nově jmenoval kromě vysokoškolských profesorů, také její rektory a měl právo určit státním

---

²⁰ Pozn.: Dále také jako „*Ústava ČSSR*“.

²¹ VACULÍK, Jaroslav. *Příručka k moderním českým politickým dějinám pro posluchače občanské výchovy*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 19.

²² Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé republiky, v původním znění účinném ke dni 11. července 1960.

tajemníkům, ve kterém federálním ministerstvu budou působit. Ostatní kompetence zůstaly tak, jak je vymezovala Ústava 1960.

Celkem byl prezident podle novelizované Ústavy volen čtyřikrát, než došlo k revoluci v listopadu 1989, která si vyžádala mnoho změn v ústavním systému.

2.5 Volby a prezident podle předešlé právní úpravy od roku 1989

Po pádu komunistického režimu v listopadu 1989 došlo k zániku Československé socialistické republiky a vznikl nový, rovněž federativní stát, s názvem Československá federativní republika²³, resp. později s názvem Česká a Slovenská Federativní Republika.^{24,25} Dne 29. prosince 1989²⁶ byl poprvé Federálním shromážděním jednomyslně zvolen prezidentem nově vzniklého státu Václav Havel, jehož funkční období bylo stanoveno do doby ustavení nového Federálního shromáždění.²⁷ Ve své funkci byl následně zvolen znovu i novým svobodně ustaveným Federálním shromážděním dne 5. července 1990, tentokrát však naprostou většinu hlasů nezískal. Nesouhlas zazníval především ze slovenské strany, kde převládal zájem na slovenském prezidentovi. Tento drobný aspekt během dvou let vyústil až v dohodu o rozdělení Československa.²⁸

Havel jako silný a celosvětově vážený politik se nesmířil pouze s reprezentativní rolí prezidenta a aktivně se zapojoval do politického dění. Využíval pravomocí, které mu dávala ještě Ústava ČSSR z roku 1960 a Ústavní zákon o československé federaci z roku 1968. Havel značně využíval zejména své zákonodárné iniciativy, během let 1990 a 1991 předložil Federálnímu shromáždění řadu návrhů zákona, zejména šlo o návrhy související s úřadem prezidenta republiky. Další návrhy se týkaly úpravy státních vyznamenání, lustračního zákona nebo posílení prezidentských pravomocí.²⁹

Pro další vývoj bylo zásadní rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky na dva samostatné státy, které si prosadily Občanská demokratická strana a Hnutie za demokratické

---

²³ Ústavní zákon č. 81/1990 Sb., o změně názvu Československé socialistické republiky, v původním znění účinném ke dni 19. března 1990.

²⁴ Ústavní zákon č. 101/1990 Sb., o změně názvu Československé federativní republiky, v původním znění účinném ke dni 23. dubna 1990.

²⁵ Pozn.: Dále také jen jako „ČSFR“.

²⁶ Pozn.: Krátce před volbou byl přijat ústavní zákon č. 161/1989 Sb., který upravil konání volby.

²⁷ Pozn.: Zde je patrná určitá podobnost s volbou T. G. Masaryka v roce 1918 – do čela státu byla ustavena výrazná a vlivná osobnost angažující se při změně státního zřízení a volba byla pouze dočasná.

²⁸ ČERNÝ, Ondřej. *Prezidentské volby 1918–2003: 1989 a 1990* [online]. Český rozhlas, 8. února 2008 [cit. 4.7.2017]. Dostupné na: <http://www.rozhlas.cz/prezident08/prezidentskevolby/zprava/427283>.

²⁹ CHRASTILOVÁ, Brigita, MIKEŠ, Petr. *Prezident republiky Václav Havel a jeho vliv na Československý právní řád*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2003, s. 20.

Slovensko, politické strany, které ve svém programu požadovaly rozdělení Československa. Při prezidentské volbě 3. července 1992, nebyl zvolen nikdo, nicméně díky ústavnímu zákonu č. 206/1992 Sb.³⁰ zůstal Havel prezidentem i po neúspěchu. Poté co však Slovenská národní rada odhlasovala Deklaraci o svrchovanosti, Havel reagoval tak, že 20. července 1992 rezignoval na svou funkci.³¹

2.5.1 Samostatná Česká republika

Česká republika, jako samostatný suverénní stát, vznikla ke dni 1. 1. 1993 na základech nové Ústavy. Ta upravovala i postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby. V těchto otázkách zůstala Ústava nezměněna až do 1. října 2012 (účinnosti ústavní novely³² a s ní spojeného prováděcího zákona o volbě prezidenta republiky³³). V rámci této podkapitoly bych proto ráda připomněla předcházející právní úpravu související s nepřímou volbou prezidenta republiky.

Od vzniku samostatné České republiky byli nepřímo zvoleni dva prezidenti, Václav Havel a Václav Klaus, každý z nich byl zvolen ve dvou po sobě jdoucích volebních obdobích. Stejně jako nyní přímá volba, i volba nepřímá měla oporu v Ústavě, jelikož čl. 54 odst. 2 uváděl: „*Prezidenta republiky volí Parlament na společné schůzi obou komor.*“³⁴ Volba prezidenta se řídila zákonem č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, konkrétně čl. 2 přílohy č. 2. Institut společné schůze je zakotven v čl. 37 Ústavy. Prezident nebyl ze své funkce odpovědný a po složení slibu se ujímal funkce na období pěti let.³⁵ Nutno podotknout, že za účasti Senátu proběhly až prezidentské volby v roce 1998, volby do horní komory Parlamentu totiž proběhly poprvé až v roce 1996.

Podmínky volitelnosti byly stejné jako v současnosti, tedy kandidát musel být českým občanem a musel být volitelný do Senátu, z které vyplývá požadavek minimálního dosaženého věku 40 let. Kandidáty mohlo navrhnout deset poslanců nebo deset senátorů. Samotná volba potom probíhala na společné schůzi obou komor. Zvolen byl kandidát, který získal v prvním kole nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců a zároveň nadpoloviční většinu hlasů všech

---

³⁰ Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění ústavního zákona č. 206/1992 Sb. účinném ke dni 15. května 1992.

³¹ TABERY, Erik. *Hledá se prezident*. Praha: Respekt Publishing, a.s., 2008, s. 46-49.

³² Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky, ve znění zákona č. 71/2012 účinném ke dni 1. října 2012.

³³ Zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky), v původním znění.

³⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 319/2009 Sb., účinném ke dni 14. září 2009.

³⁵ Tamtéž.

senátorů. Nebylo-li takového kandidáta, konalo se do čtrnácti dnů druhé kolo volby, kam postoupili dva kandidáti, a to ten, který získal největší počet hlasů v Poslanecké sněmovně a ten, který získal nejvyšší počet hlasů v Senátu. Zvolen byl kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců, i nadpoloviční většinu hlasů přítomných senátorů. Nebyl-li prezident zvolen ani ve druhém kole, konalo se kolo třetí, v němž byl zvolen ten z kandidátů druhého kola, který získal nadpoloviční většinu hlasů v obou komorách Parlamentu dohromady, tedy hlasy přítomných poslanců i přítomných senátorů se nejprve sečetly, a až potom se určila nadpoloviční většina. Nestačilo-li ani třetí kolo ke zvolení prezidenta, přikazovala Ústava konání nových voleb.³⁶

Například Václav Klaus byl na své první volební období v roce 2003 zvolen až ve třetím kole třetích voleb a na své druhé volební období v roce 2008 byl zvolen ve třetím kole druhých voleb. To činilo tento způsob volby velmi komplikovaným a nepříliš efektivním, a i kvůli těmto problémům se dostala do popředí diskuze o potřebě změny volebního systému.

---

³⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 319/2009 Sb., účinném ke dni 14. září 2009.

3 Cesta k přímé volbě – neúspěšné návrhy

První myšlenka na zavedení přímé volby prezidenta se v polistopadovém Československu objevila již krátce po revoluci. V prosinci 1989 ji doporučil klub KSČ, přičemž 12. prosince vystoupil předseda Sněmovny národů Andrej Blažej s projevem navrhuje jej zavedení. V diskuzi ji podpořili i někteří další poslanci, nedošlo však k předložení formálního návrhu změny Ústavy, který by byl pro zavedení přímé volby nezbytný.³⁷ To, že přímou volbu navrhovali zrovna komunisté, odráželo snahu zavděčit se voličům, a zmírnit tak dopady svého polistopadového oslabení.³⁸

První návrh, který počítal se zavedením přímé volby, byl návrh Ústavy, který na podzim roku 1992 předložila ČSSD. Systém, který návrh obsahoval, se od toho dnešního lišil pouze v minimálním věku kandidáta (podle návrhu ze roku 1992 to bylo 35 let oproti dnešním 40 roků) a v počtu voličů potřebných pro platný návrh kandidáta, kdy podle návrhu z roku 1992 mělo stačit pouze 10.000 a nejvýše 20.000 platných podpisů voličů oproti současně požadovaným 50.000.³⁹ Tento návrh však nakonec nebyl ani zařazen na program jednání a dne 16. prosince 1992 přijala Česká národní rada vládní návrh Ústavy, který zakotvoval volbu prezidenta jako volbu nepřímou. Vzorem tohoto návrhu byla Ústava z roku 1920.

O možné změně Ústavy a změně systému volby prezidenta se začalo hovořit na přelomu tisíciletí, a to hned z několika důvodů. Jednak od roku 1998 existovala menšinová vláda ČSSD, která vznikla díky toleranci ze strany ODS, a součástí dohody těchto dvou stran byl slib, že dojde k revizi Ústavy, a to zejména k reformě voleb do parlamentu. V roce 1999 tedy byla předložena velká novela Ústavy, a o rok později i novela volebního zákona. Druhým důvodem, proč byla volba prezidenta tak velkým tématem byl fakt, že v roce 2003 měl skončit druhý mandát prezidenta Havla a bylo třeba řešit otázku nástupnictví.⁴⁰

---

³⁷ ŠEDO, Jakub. *České prezidentské volby v roce 2013*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014, s. 13.

³⁸ KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta – konec cesty trvající 23 let. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2011, č. 4, s. 15

³⁹ JIČÍNSKÝ, Zdeněk, MIKULE, Vladimír. Návrhy ústavy ČR, který podali poslanci ČSSD 19.11.1992 ČNR. *Právněhistorické studie*, 2005, č. 37, s. 225-275.

⁴⁰ KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta – konec cesty trvající 23 let. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2011, č. 4, s. 17.

3.1 Návrhy na novelu Ústavy České republiky v letech 2001–2006

První návrh⁴¹ na změnu Ústavy zavádějící přímou volbu prezidenta republiky předložili Poslanecké sněmovně poslanci Čtyřkoalice v roce 2001.⁴² Návrh se týkal pouze mechanismu volby hlavy státu a nijak neupravoval otázku jejich pravomocí a způsobu jejich uplatňování. Kandidát měl být navržený pouze na základě petice podepsané minimálně 20.000 občany České republiky starších 18 let. Tato podmínka platila i pro kandidáta navrhovaného politickými stranami a upouštěla tedy od možnosti být navržen poslanci či senátory. Kudrna hodnotí tento požadavek, vyrovnávající šance kandidátů, jako vysoce demokratický. Návrh také obsahoval omezení poslanecké a senátorské imunity, kdy trestní stíhání podle článku 27 odst. 4 Ústavy, mělo být vyloučeno pouze po dobu mandátu, což mohlo snížit jeho šance na přijetí. Návrh byl zamítnut v prvním čtení, když pro přijetí hlasovalo 41 poslanců a proti 86 poslanců. Návrh podpořili z velké většiny jeho navrhovatelé, naopak proti byli poslanci za KSČM a ODS. Vládní připomínky se týkaly hlavně požadavku na podporu 20.000 voličů, jelikož se vláda obávala, že by tuto podmínku nikdo nesplnil a nebyl by tedy žádný kandidát. Dále nesouhlasila s tím, aby se měnil mechanismus volby bez změny prezidentských pravomocí.⁴³

Tento návrh se stal předlohou pro další dva návrhy, a to návrh skupiny poslanců z 15. října 2002⁴⁴ a návrh poslanců US-DEU ze 13. ledna 2003.⁴⁵ První návrh se od původního lišil v tom, že umožňoval nominaci kandidáta také skupině minimálně deseti poslanců nebo deseti senátorů. Byl však opět zamítnut v prvním čtení, s vládní připomínkou spočívající zejména v tom, že nízký počet zákonodárců a vysoký počet voličů, kteří mohou navrhnout kandidáta na prezidenta, je disproporční. V druhém uváděném návrhu byla tato disproporce odstraněna, počet podpisů voličů byl snížen na 10.000, avšak v druhém čtení na základě pozměňovacího návrhu Taťány Fisherové byl zvýšen počet nominujících poslanců na dvacet.⁴⁶ Tento návrh se dostal až do třetího čtení, tam byl však také zamítnut. Vláda připomínkovala

---

⁴¹ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 1109/0: Návrh Ústavy České republiky* [online]. 4. října 2001 [cit. 4. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=1109&ct1=0>

⁴² Pozn.: Čtyřkoalice bylo uskupení menších stran (KDU-ČSL, ODA, DU, US-DEU), které jako první zahrnuly otázku přímé volby prezidenta do svého volebního programu.

⁴³ Stanovisko vlády dostupné online na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=1109&ct1=1>

⁴⁴ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 90/0: Novela Ústavy České Republiky* [online]. 15. října 2002 [cit. 4. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=90>

⁴⁵ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 172/0: Návrh novely Ústavy ČR* [online]. 13. ledna 2003 [cit. 4. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=172>

⁴⁶ ŠEDO, Jakub. *České prezidentské volby v roce 2013*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014, s. 25.

zejména kvůli absenci řešení otázky prezidentských pravomocí a jejich výkonu.⁴⁷ O den později po tomto návrhu poslanců, předložili téměř totožný návrh také senátoři z KDU-ČSL a US-DEU. Právě tyto dvě strany se snažily o zavedení přímé volby nejčastěji, jelikož šlo o strany, které v Parlamentu nebyly příliš silné, a právě zavedením přímé volby by se zvýšila šance na úspěch jimi navrženého kandidáta.⁴⁸ Ani tento návrh však nebyl schválen.

Ve stejném období podalo návrh na změnu Ústavy také skupina 22 poslanců za ODS.⁴⁹ Tento návrh nepřinášel nic nového, a upravoval opět pouze způsob volby, nikoli prezidentské pravomoci. Stanovil stejný požadavek na minimální počet podpisů na petici, jako první návrh z roku 2001, a stejně tak neumožňoval navržení kandidáta poslancům a senátorům. Volba měla probíhat pouze v jednom kole, kdy by byl zvolen kandidát s nejvyšším počtem hlasů. Pokud by došlo k situaci, že by někteří kandidáti získali shodný počet hlasů, konalo by se druhé kolo, jehož by se mohli účastnit pouze tito „vyrovnaní“ kandidáti. Vláda vyjádřila podobné stanovisko jako u předchozích návrhů, a navíc se vymezila oproti použití systému relativní většiny v případě volby hlavy státu. Dle jejího stanoviska je nevhodné, aby zvolený prezident měl podporu menší, než je jedna polovina voličů.⁵⁰ Návrhu byla také vyčítána účelovost, kdy cílem mělo být zvolení Václava Klause prezidentem. ODS totiž dosud přímou volbu odmítala, ale v případě jednokolové volby viděla šanci pro Klausovu výhru.⁵¹ Návrh byl po měsíci hned v prvním čtení zamítnut, Václav Klaus byl zvolen prezidentem v nepřímých volbách dne 28. února 2003.

První návrh novelizace Ústavy, který mimo mechanismu volby upravoval i pravomoci budoucího prezidenta a způsob jejich výkonu, podala koaliční vláda ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU dne 10. června 2003⁵². Šlo o úplně první návrh, který v této záležitosti podala vláda. Podle Kudrny se ve skutečnosti jednalo pokus o kompletní revizi Ústavy, jelikož v novele byly navrženy změny postihující kromě způsobu volby prezidenta i další oblasti, a to zúžení imunity poslanců, senátorů a soudců Ústavního soudu, vyloučení opakování funkce soudce Ústavního soudu, rozšíření okruhu zákonů, k jejichž schválení je třeba souhlasu obou komor Parlamentu,

---

⁴⁷ KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta – konec cesty trvající 23 let. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2011, č. 4, s. 18-19.

⁴⁸ ŠUTKA Pavel. *Zákon o volbě prezidenta republiky: Přednosti a nedostatky ve srovnání s úpravami států Evropské unie*. Praha: Leges, 2016, s. 19.

⁴⁹ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 95: Návrh novely Ústavy ČR* [online]. 22. října 2002 [cit. 6. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=95>

⁵⁰ Stanovisko vlády dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=95&ct1=1>

⁵¹ PEHE, Jiří. *Přímá volba prezidenta podle ODS* [online]. 23. října 2002 [cit. 6. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.pehe.cz/zapisnik/2002/prima-volba-prezidenta-podle-ods>

⁵² Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 349: Novela ústavního z. Ústava České republiky* [online]. 10. června 2003 [cit. 6. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=349>.

některých pravomocí vlády ve vztahu k Parlamentu a úpravy působnosti a pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu a České národní banky.⁵³ Podle vládního návrhu by kandidáta na prezidenta bylo oprávněno navrhnout alespoň dvacet poslanců nebo deset senátorů, případně 10.000 oprávněných voličů. Systém by byl dvoukolový na principu absolutní většiny. V případě shodného počtu hlasů obou kandidátů ve druhém kole vládní návrh umožňoval konání třetího rozhodujícího kola. To byl zásadní rozdíl od předchozích poslaneckých a senátorského návrhu, jelikož tyto v případě rovnosti hlasů v druhém kole stanovovaly jako způsob rozhodnutí los.

Návrh dále vypouštěl ustanovení o prezidentově neodpovědnosti, nestanovil už ale způsob vyvolání této odpovědnosti v případě porušení povinností. Kudrna tento návrh však stále hodnotí jako nedůsledný, jelikož se nijak nevěnuje otázce eventuálního posílení mandátu prezidenta republiky.⁵⁴ Návrh byl zamítnut po roce a půl ve třetím čtení.

V tomto volebním období žádný další návrh na změnu způsobu volby prezidenta předložen nebyl. Z výše uvedeného vyplývá, že pozornost navrhujících byla zaměřena pouze na podmínky kandidatury a mechanismus volby, nikoli však na faktické rozšíření prezidentských pravomocí, i když by u přímo zvoleného prezidenta byla diskuze rozšíření jeho mandátu na místě.

3.2 Návrhy na novelu Ústavy České republiky v letech 2006–2010

Po neúspěchu vládního návrhu zákona z roku 2003 následovala tříletá přestávka v návrzích na zavedení přímé volby prezidenta, a další pokus se objevil až před další prezidentskou volbou, v říjnu 2007.⁵⁵ Jeho iniciátory byli poslanci ČSSD. Nešlo ale o způsob, jak zasáhnout do blížící se volby, jelikož platnost novelizace měla být až k 1. lednu 2009, tedy tři čtvrtě roku po prezidentské volbě v roce 2008.⁵⁶

Návrh se z velké části inspiroval vládním návrhem z roku 2003, nominace kandidátů i systém volby byl stejný. Ke změnám došlo pouze u postavení hlavy státu a jejích pravomocí. Došlo k rozšíření o novou kompetenci, a sice jmenování soudců Nejvyššího správního soudu, ale ostatní změny formální pozici prezidenta spíše omezovaly, jelikož přibylo kompetencí, které

---

⁵³ KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta – konec cesty trvající 23 let. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2011, č. 4, s. 19.

⁵⁴ KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta – konec cesty trvající 23 let. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2011, č. 4, s. 20.

⁵⁵ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 332: Novela z. Ústava České republiky* [online]. 16. října 2007 [cit. 14. července 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=332&ct1=0>

⁵⁶ ŠEDO, Jakub. *České prezidentské volby v roce 2013*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014, s. 27

měly nově podléhat kontrasignaci, například jmenování členů Bankovní rady České národní banky. Navíc mělo dojít k rozšíření úpravy stíhání prezidenta, a to nejen pro velezradu na základě žaloby Senátu, ale i pro jiné závažné porušení ústavního pořádku na návrh Poslanecké sněmovny.

Vláda k návrhu zaujala nesouhlasné stanovisko. Jako první z problémů uvedla absenci veřejné a odborné diskuze předcházející předložení návrhu a návrh tedy označila „za předčasný a neuvážený i přes to, že s cílem, který návrh sleduje, vláda souhlasí.“⁵⁷ Dále vláda návrhu vyčítala právě omezování prezidentových pravomocí, což označila za věcně nesprávné, jelikož přímá volba má vést naopak k posílení prezidentova mandátu. Za zásadní nedostatek označila také absenci prováděcího volebního zákona, který by byl k posouzení návrhu nezbytný a navržená právní úprava je tedy dle vládního stanoviska nekomplexní a neprovázaná s dalšími zákony.⁵⁸

Podle Kudrny zamítavý postoj vláda zaujala pravděpodobně z důvodu svého tehdejšího složení, když ji tvořila zejména ODS a dvě menšinové strany, přičemž ODS se k přímé volbě dlouhodobě stavěla negativně. Takové stanovisko by tak bylo možno hodnotit spíše jako účelový argument použitý v dané chvíli proti existujícímu návrhu než jako jeho objektivní hodnocení. Říjnový návrh se dostal až do třetího čtení, ale nakonec o něm nebylo hlasováno, protože poslední jednání se uskutečnilo dva dny před sněmovními volbami.⁵⁹

Dalším návrhem⁶⁰ byl poslanecký návrh z roku 2008, předložený Stranou zelených. Návrh byl specifický v tom, že nejprve prosazoval konání referenda, jehož předmětem by měla být otázka, zda občané souhlasí s tím, aby prezidenta volil lid přímo, a až pro případ, že by z referenda vzešla kladná odpověď na tuto otázku, navrhoval příslušnou úpravu Ústavy. Ta se však příliš nelišila od předchozího návrhu a věnovala se pouze navrhování kandidátů a mechanismu volby. Projednání na půdě sněmovny se tento návrh nedočkal, dne 2. října 2009 byl poslanci vzat zpět.

Pro úplnost bych ráda zmínila i senátorský návrh na změnu Ústavy ze dne 7. července 2008, jenž prakticky kopíroval poslanecký návrh z roku 2002 a vládní návrh z roku 2003, a nepřinášel tedy nic nového. Návrh získal podporu pouze 12 senátorů a byl Senátem zamítnut ve druhém čtení. Důvodem tak nízké podpory byl zejména fakt, že se jednalo o návrh

---

⁵⁷ Stanovisko vlády dostupné online na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=332&ct1=1>.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta – konec cesty trvající 23 let. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2011, č. 4, s. 21

⁶⁰ Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Sněmovní tisk č. 524/2008: Návrh ústavního zákona o referendu o přímé volbě prezidenta republiky a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb.* [online]. 28. května 2008 [cit. 15. července 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=27508>.

podaný pouze jedním senátorem bez politické příslušnosti a neměl tedy podporu politických stran.⁶¹

Vládní návrh z února 2009⁶² byl posledním návrhem v tomto volebním období a vůbec se nezabýval mechanismem volby ani úpravou prezidentových pravomocí. Šlo o velmi stručný návrh, který velkou většinu zásadních otázek ponechával na provádějícím zákoně. To je zvláštní zejména s ohlednutím k poslaneckému návrhu z roku 2007, který byl sice obsáhlejší, ale prováděcí předpis rovněž neobsahoval, což však byl pro vládu jeden ze stěžejních argumentů jeho nepřijetí. Dalo by se tedy očekávat, že ve svém vlastním návrhu tento nedostatek nedopustí. Návrh se dostal pouze do prvního čtení, kde byl přikázán k projednání výborům, které jej již projednat nestihnuly.

3.3 Návrhy na novelu Ústavy České republiky v letech 2010–2012

Posledním neúspěšným návrhem na zavedení přímé volby hlavy státu byl návrh skupiny poslanců ČSSD podaný krátce po volbách dne 11. června 2010⁶³. Návrh obsahoval řadu změn oproti návrhům předcházejícím, novinkou byla například možnost Parlamentu vyhlásit referendum o odvolání prezidenta z funkce před skončením volebního období, pokud by pro jeho odvolání hlasovala nadpoloviční většina všech občanů. Naopak pokud by návrhu na odvolání vyhověno nebylo, zavádí novela oprávnění prezidenta republiky rozpustit Poslaneckou sněmovnu. Dle důvodové zprávy k návrhu je navržená právní úprava inspirována vzorem slovenské a rakouské ústavní úpravy a jejím cílem je prohloubit zájem občanů o věci veřejné a zajistit politickou odpovědnost přímo voleného prezidenta. Další odlišností od předchozích návrhů bylo omezení volnosti při navrhování kandidáta, nominaci by muselo podpořit čtyřicet poslanců, sedmnáct senátorů, nebo občan předloživší petici podepsanou alespoň 50.000 občany.

Samotná volba měla proběhnout tak, že by se vítězem v prvním kole stal kandidát, který by obdržel více jak polovinu odevzdaných platných hlasů. Pokud by nedošlo ke zvolení tímto způsobem, konalo by se za 14 dnů druhé kolo, jehož účastníky by byli pouze dva nejúspěšnější kandidáti z prvního kola. Ve druhém kole by ke zvolení hlavy státu postačovalo získat více

---

⁶¹ ŠUTKA, Pavel. *Zákon o volbě prezidenta republiky: Přednosti a nedostatky ve srovnání s úpravami státu Evropské unie*. Praha: Leges, 2016, s. 24.

⁶² Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Sněmovní tisk č. 747: Vládní návrh na vydání ústavního zákona*. [online]. 17. února 2009 [cit. 15.července 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=53355>.

⁶³ Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Sněmovní tisk č. 7: Novela z. Ústava České republiky* [online]. 11. června 2010 [cit. 15.července 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=7>.

odevzaných platných hlasů, než kolik by jich obdržel druhý kandidát. Ke konání třetího kola by došlo jen v případě rovnosti odevzaných platných hlasů pro oba kandidáty druhého kola. Návrh upravoval i prezidentské pravomoci, řada z nich se přesouvala k těm, kde je vyžadována kontrasignace, a naopak mělo dojít k rozšíření jmenovacích pravomocí.

Stanovisko vlády k předloženému návrhu bylo negativní, mimo jiné vyčítala i požadavek 50.000 podpisů na petici pro navržení kandidáta jako příliš nízký. Argumentuje zejména tím, že pro konání celostátního referenda se vyžaduje petice podepsaná 200.000 občany, tedy počtem čtyřikrát vyšším. Toto stanovisko je poněkud nečekané, jelikož v předchozích návrzích se počítalo vždy s výrazně menším počtem podpisů.

3.4 Shrnutí neúspěšných návrhů

V letech 2001-2010, tedy v rozmezí devíti let, bylo podáno celkem jedenáct neúspěšných návrhů na změnu systému volby prezidenta republiky. Navrhovatelem byla ve velké většině skupina poslanců, několik návrhů ovšem předložila i skupina senátorů a vláda. Snaha o zavedení přímé volby nebyla ani výsadou jedné nebo dvou politických stran. Intenzita podávání návrhů se zvyšovala vždy s končícím volebním obdobím stávajícího prezidenta a s hledáním jeho nástupce.

Pokusím se v této podkapitole srovnat návrhy na základě tří kritérií a sice a) podle navrhovaného volebního systému, b) podle možností nominovat kandidáty, c) zda a jak návrhy řešily úpravu prezidentských pravomocí.

Z hlediska volebního systému se většina prvotních návrhů přikláněla ke dvoukolovému většinovému systému, později od roku 2003 potom k tříkolovému většinovému systému. Výjimkou byl návrh poslanců ODS z roku 2003, který zaváděl jednokolový systém relativní většiny, a konání druhého kola omezoval pouze na situaci, kdy by nejvyšší počet hlasů získal více než jeden kandidát. Pouze návrh vlády z roku 2009 neupravoval otázku volebního systému vůbec.

Dle druhého kritéria jsou návrhy již více odlišné. Ve třech návrzích bylo oprávnění nominovat kandidáta svěřeno skupině dvaceti poslanců, deseti senátorů nebo občanu České republiky, jehož petici by podpořilo svými podpisy nejméně 10.000 dalších občanů. Rovněž tři návrhy přiznávají toto oprávnění občanům, politickým stranám a politickým hnutím, přičemž nominace musí být vždy podpořena peticí s 20.000 podpisy. Další návrhy většinou kombinují tyto podmínky, střídá se počet 10.000 či 20.000 podpisů nebo deset či dvacet poslanců. Zcela se vymyká pouze poslední návrh, který je ze všech nejprísnejší a stanovuje minimální počet

občanů připojících svůj podpis na petici na 50.000, počet poslanců na čtyřicet a počet senátorů na sedmnáct, jde tedy o minimálně pětinu členů komory.

Jako nejkontroverznější se jeví třetí kritérium, jelikož se změnou pravomocí hlavy státu počítaly pouze čtyři ze všech jedenácti návrhů. Všechny tyto změny měly vést zejména ke zúžení výlučných pravomocí, takže by se v případě zavedení přímé volby dle některého z těchto návrhů nedalo hovořit o posílení prezidentského mandátu, ale spíše jeho o faktickém oslabení. Dva návrhy současně se změnou pravomocí rozšiřovaly také možnost stíhání prezidenta.

4 Schválení přímé volby prezidenta

4.1 Debaty předcházející schválení návrhu

Od konce roku 2010 byla přímá volba hlavy státu na politické scéně i ve společnosti jedním z hlavních témat, vláda zařadila změnu Ústavy i do svého programového prohlášení⁶⁴. První jednání o dalším návrhu na změnu volby prezidenta započala v únoru 2011. Jejich programem byla na prvním místě otázka způsobu nominace kandidáta, volebního systému a míra zásahu do úpravy prezidentských pravomocí. Nominace měly být otevřené veřejnosti a vyjednávači se předběžně shodli na konzervativnějším počtu 50.000 podpisů. Ve věci volebního systému byl zvažován systém absolutní většiny nebo tzv. australský jednokolový volební systém, kde každý volič seřazuje kandidáty v pořadí dle své preference. Podporu získal systém absolutní většiny, zejména pro svou známost voličům ze senátních voleb a jeho jednoduchost a srozumitelnost.⁶⁵

Druhá schůzka vyjednávačů se konala na začátku března 2011 a kromě potvrzení výše uvedených závěrů byla probírána otázka odpovědnosti prezidenta z výkonu své funkce. ČSSD předložila rozsáhlý návrh, který počítal jednak s odpovědností prezidenta za závažné porušení ústavních předpisů, druhak s možností odvolání prezidenta na základě lidového hlasování. Referendum se podpory nedočkal, rozšíření procedury impeachmentu však ano a prezident měl být vedle velezrady odpovědný i za hrubé porušení Ústavy.⁶⁶

4.1.1 Senátní konference

Jelikož se zavedením přímé volby přichází Senát bez jakékoliv kompenzace o jednu z nejvýraznějších pravomocí, byla nasnadě otázka, jak se k návrhu postaví Senát. Dne 14. března 2011 se proto na půdě Senátu uskutečnila konference na téma „Přímá volba prezidenta - změna Ústavy“⁶⁷, jejímž cílem mělo být otevření široké a podrobné diskuze na parlamentní úrovni. Konference se zúčastnili i předsedové politických stran, ministr

---

⁶⁴ Vláda České republiky. Přímá volba prezidenta [online]. Vlada.cz, 29. listopadu 2010 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/prima-volba-prezidenta--78534/>.

⁶⁵ KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta – konec cesty trvající 23 let. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2011, č. 4, s. 23

⁶⁶ *Přímá volba prezidenta bude dvoukolová, do 2012 se ale nestihne* [online]. Ceskatelevize.cz, 2. března 2011 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/117026-prima-volba-prezidenta-bude-dvoukolova-do-2012-se-ale-nestihne/>.

⁶⁷ Senát Parlamentu ČR. *Přímá volba prezidenta - změna Ústavy* [online]. 14. března 2011 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/web/vystoupeni/konference_prima_volba_prezidenta_-_zmena_ustavy

spravedlnosti Jiří Pospíšil, vedoucí kanceláře prezidenta republiky Jiří Weigl, nebo veřejný ochránce práv Pavel Varvařovský.

Kancléř Jiří Weigl odprezentoval názor prezidenta Václava Klause, který se k zavedení přímé volby prezidenta stavěl negativně. Zmínil dlouholetou tradici parlamentní formy vlády, s jasně vymezenou dělbou moci, kdy je prezident vázán ve výkonu své funkce na vládu. Tomu odpovídá i nepřímý způsob volby prezidenta, kdy Parlament, jenž volí prezidenta a jenž vyjadřuje důvěru vládě, má plnou odpovědnost za formování výkonné moci ve státě. Zmínil veřejností kritizované nedostatky při dosavadních volbách hlavy státu⁶⁸, které však zdůvodnil jako důsledek slabých vládních koalic a boje o minimální většinu na půdě Parlamentu, nikoli jako důsledek nepřímé volby prezidenta, a jde tedy o problém, který změna systému prezidentské volby nevyřeší. Zpochybnil tak smysl této ústavní změny, jejíž přínos měl být dle prezidenta bez současných podstatných změn Ústavy a volebního zákona minimální. Jako praktické argumenty proti zavedení přímé volby uvedl vysoké ekonomické náklady a neustále se překrývající volební cykly.

Jako další si vzal slovo Jiří Pospíšil, který shrnul způsob, průběh prací a fázi, ve které se příprava ústavního zákona nachází a jaké změny lze na jeho základě očekávat. Konkrétní argumenty, které by měly přímou volbu podpořit nebo naopak, nevedl.

Poslanec za ČSSD Jeroným Tejc vylíčil postoj sociální demokracie k přímé volbě. Jako nutný vyslovil požadavek na zavedení všech podstatných prvků přímé volby prezidenta, jako je například okruh navrhovatelů a volební systém, přímo do znění Ústavy, jelikož pouze tato rigidní úprava podle názoru ČSSD může zaručit způsob volby hlavy státu dlouhodobou stabilitu, kterou by úprava pouze v prováděcím „obyčejném“ zákoně garantovat nemohla. Přiklonil se volbě systémem absolutní většiny, jelikož jde o systém, který je používán ve většině evropských zemích s přímou volbou hlavy státu. Také vyslovil přání, aby se změnou systému volby nedošlo zároveň k opuštění systému parlamentní republiky a vymezil se i proti posilování pravomocí prezidenta s výjimkou jmenování předsedů nejvyšších soudů i bez souhlasu vlády. Dále vyjádřil požadavek na odpovědnost prezidenta nejen za velezradu, ale i za „jiná závažná porušení ústavního pořádku, jakož i za trestné činy, kterých se dopustí při výkonu úřadu“, což podložil odkazem na ústavy dalších parlamentních republik s přímou volbou hlavy státu. Rakouskou Ústavou argumentoval také při prosazování šestiletého funkčního období přímo voleného prezidenta.

---

⁶⁸ Pozn.: Jako příklad uvedl např. zvolení Václava Havla o jediný hlas v důsledku zatčení poslance Sládka.

Jako další vystoupil poslanec a předseda KSČM Jan Filip, který za komunistickou stranu vyjádřil přímé volbě podporu, ovšem pouze za předpokladu, že volební systém bude alespoň dvoukolový. Jako zásadní označil potřebu regulace volebních nákladů, aby byla zajištěna majetková rovnost kandidátů.

Naopak senátorka Soňa Paukrtová přímou volbu kritizovala. Upozornila na paradoxní situaci, kdy sice bude prezident volen přímo, nicméně jeho kompetence nebudou zvýšeny, ba naopak, podle chystaných záměrů v některém případě sníženy. Argumentovala situací, kdy by přímo zvolený prezident ve své volební kampani prosazoval odlišný program, než jaký by měla vláda ČR, a tento program by nebyl schopen splnit právě z nedostatku potřebných pravomocí. To by poté vedlo k napětí na politické scéně a rozkolísání systému, který v současnosti označila za vyvážený.

Na to navázal místopředseda Senátu Petr Pithart a varoval před nebezpečími plynoucími z přímo voleného, a tedy i silnějšího prezidenta. Uvedl příklady z minulosti, kdy si prezident přisvojoval kompetence nad rámec Ústavy, a to bylo veřejností i některými ústavními činiteli tolerováno. Zcela se vymezil proti přímé volbě, ale zároveň vyjádřil i porozumění tomu, proč se těší tak vysoké občanské podpoře.

Poté dostal slovo ústavní právník Jan Kysela, který předložil argumenty, proč by přímá volba zavedena být neměla, ale předložil také návrhy, jak by měla vypadat, pro případ že by ustanovena byla. Jednotlivým argumentům se budu věnovat v pozdější kapitole. Co se týče otázky, jak by měl systém v případě jeho přijetí fungovat, souhlasí Kysela s názorem, že by s uzákoněním přímé volby prezidenta mělo dojít nejen k rozšíření jeho právní odpovědnosti, ale zároveň i k uzákonění odpovědnosti politické, kdy by právě voliči byli způsobilí prezidenta odvolat hlasováním iniciovaným sněmovnou.

4.1.2 Stálá komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury⁶⁹

Dne 31. ledna 2012, době mezi schválením návrhu Poslaneckou sněmovnou a jeho projednáním v Senátu, zasedala senátní komise pro Ústavu ČR, aby vydala stanovisko k návrhu na zavedení přímé volby prezidenta. Z toho důvodu komise uspořádala anketu mezi ústavními experty ze všech čtyř právnických fakult, kterým bude věnována jedna z následujících podkapitol. Komise se věnovala konkrétnímu předloženému návrhu a připomínky byly tedy vázány na jednotlivé body návrhu.

---

⁶⁹ Pozn.: Dále také jen jako: „senátní komise pro Ústavu ČR“ a „senátní komise“.

Hlavní připomínka senátní komise spočívala v tom, že „*předkladatel si patrně vůbec nepoložil otázku, co s rolí prezidenta republiky v ústavním systému přímá volba učiní, případně si ji položil a zodpověděl negativně.*“⁷⁰ Také komise ve svém stanovisku vytýká necelistvost předloženého návrhu a jeho nekonceptčnost.

Kritizováno je právo milosti, které je v kontextu přímé volby považováno za citlivé a mohlo by docházet ke zneužívání této pravomoci, za účelem zvýhodňování financierů prezidentské volební kampaně. Komise odkazuje na odborná vyjádření ústavních právníků, kdy „*někteří považují rozdělení režimu milostí mezi kontrasignované a nekontrasignované za nežádoucí [...] a doporučují oprávnění nařídít, aby se trestní stíhání nezahájilo, resp. aby se v něm nepokračovalo, úplně zrušit.*“⁷¹

Komise se zabývala i ústavně-právní odpovědností prezidenta republiky. Navrhovanou úpravu, kdy Senát může na prezidenta republiky podat Ústavní žalobu nejen pro velezradu, ale i pro hrubé porušení ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku hodnotí jako matoucí. Nejasné je jak sousloví „hrubé porušení ústavního pořádku“, které není nijak definováno, zatímco velezrada definována Ústavou je, ale i úmysl zákonodárce, když sice navrhuje rozšíření právní odpovědnosti prezidenta, ale zároveň ztěžuje podmínky pro podání ústavní žaloby. Pro přijetí návrhu ústavní žaloby se totiž stanovuje místo dosavadní většiny přítomných senátorů požadavek tří pětin přítomných senátorů a tří pětin všech poslanců. Tím se výrazně snižuje pravděpodobnost podání ústavní žaloby a prezident se tak stává prakticky neodvolatelným. I přes to, že na tento fakt upozornila senátní komise pro Ústavu ČR i většina ústavních právníků, nedošlo v návrhu k žádné změně a novela byla přijata v tomto znění. Já sama hodnotím tuto úpravu jako nevhodnou a domnívám se, že by v tomto ohledu mělo dojít opět ke zmírnění podmínek pro podání ústavní žaloby.

Celkově se ve stanovisku senátní komise postavila k přímé volbě negativně, jelikož její zavedení nepředstavuje řešení žádného z problémů, které český ústavní systém má. Přímá volba prezidenta republiky naopak hrozí rozkolísáním ústavního systému, kdy zvolený prezident nebude mít dostatečné pravomoci k naplnění svého volebního programu a nebude schopen plnit očekávání svých voličů. Samotný návrh komise považuje za nekonceptní a trpící technickými nedostatky a ve svém stanovisku uvedla čtyři konkrétní body, kde spatřuje problém, z nichž napraven byl dosud pouze jeden. První z nedostatků, ztížení podmínek pro podání ústavní

---

⁷⁰ Senát Parlamentu ČR. Usnesení Stálé komise Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury č. 9 [online]. 31. ledna 2012 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63344/53507>.

⁷¹ Tamtéž.

žaloby na prezidenta jsem již rozebrala výše. Jediný vytýkaný nedostatek, který se dočkal úpravy, se týká trestní odpovědnosti prezidenta republiky, a sice omezení imunity prezidenta, kdy návrh stavěl prezidenta do nerovného postavení vůči poslancům, senátorům a soudcům Ústavního soudu, jejichž imunita omezena být neměla. Tato nerovnost byla odstraněna ústavním zákonem č. 98/2013 Sb.⁷², který upravil vyloučení trestního stíhání poslance, senátora a soudce Ústavního soudu v situaci, kdy nedá ke stíhání souhlas příslušná komora, respektive Senát u ústavních soudců, pouze na dobu trvání mandátu, respektive funkce Ústavního soudce, oproti dřívější doživotní nestíhatelnosti.

Za chybu senátní komise považuje absenci úpravy pravomoci prezidenta ke jmenování členů Bankovní rady ČNB, kdy dle názoru komise i některých ústavních právníků by mělo dojít k odebrání této kompetence prezidenta z katalogu kompetencí výlučných. I kdyby však došlo k přesunutí této pravomoci k těm, které vyžadují spolupodpis předsedy vlády, nebylo by to podle názoru komise vhodné, jelikož by došlo k nežádoucímu zvýšení vlivu vlády na centrální banku. To samé by platilo i v případě, kdy by spolupodpis byl vyžadován od předsedy Poslanecké sněmovny. Proto za nejlepší řešení komise považuje vyžadovat pro tuto pravomoc spolupodpis předsedy Senátu, jelikož Senát na rozdíl od vlády do hospodářské politiky nijak nezasahuje.

Poslední připomínka komise směřuje k volebnímu mechanismu, který dle čl. 56 odst. 4 Ústavy umožňuje konání druhého kola volby pouze s jediným kandidátem. Přitom v té situaci pojmově vůbec o volbu nepůjde a ke zvolení tohoto jediného kandidáta dojde i v případě, pokud pro něj bude odevzdán pouze jediný platný hlas. Domnívám se, že především z ekonomického hlediska je tato konstrukce velice nevhodná.

4.2 Ústavní zákon č. 71/2012 Sb.

Návrh ústavního zákona byl Poslanecké sněmovně předložen 29. června 2011 a i přes značnou kritiku byl schválen 14. prosince 2011 jasnou většinou 159 hlasů. Senát návrh schválil 8. února 2012, i přes to, že ústavně-právní výbor doporučil vrátit zákon Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy, které v zásadě reagovaly na připomínky senátní komise pro Ústavu ČR. Nakonec ale v Senátu převládl názor, že je třeba nezdržovat proces zavádění přímé volby prezidenta, a zákon byl schválen ve stejném znění, které bylo předtím schváleno v Poslanecké sněmovně.⁷³

---

⁷² Ústavní zákon č. 98/2013 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky.

⁷³ ŠEDO, Jakub. *České prezidentské volby v roce 2013*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014, s. 33.

Prezident republiky zákon podepsal dne 17. února 2012. Ústavní zákon byl ve Sbírce zákonů vyhlášen dne 12. března 2012 jako ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.⁷⁴

Vzápětí byl schválen bez problémů také prováděcí zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky. Samotný mechanismus volby a nominace kandidátů obsahuje čl. 56 Ústavy.⁷⁵ Dalším podmínkám výkonu volebního práva při volbě prezidenta republiky, podrobnostem ohledně navrhování kandidátů, vyhlásování a provádění volby, vyhlásování jejího výsledku a možnost soudního přezkumu se věnuje prováděcí zákon. Návrh tohoto prováděcího zákona nebyl Parlamentu během posuzování ústavního zákona 71/2012 Sb. vůbec předložen, ač byl dle mého názoru pro posouzení detailů volebního procesu a jeho soudního přezkumu podstatný, a jeho schválení až dodatečně hodnotím jako nevhodné. Navíc se brzy začaly projevat jeho nedostatky související s jeho přijetím „na poslední chvíli“.

Oba zákony nabyly účinnost 1. října 2012, tedy pouze 102 dní před prvním konáním přímé volby prezidenta v roce 2013. Zůstal tedy poměrně krátký čas na přípravu orgánů zabezpečujících organizaci a průběh volby, ale i na přípravu kandidátů, kteří měli v úmyslu se volby zúčastnit.

Podle zákona č. 71/2012 Sb. je samotná volba dvoukolová a systém je velmi podobný volbě senátorů. Pokud některý z kandidátů získá v prvním kole hlasování nadpoloviční většinu hlasů, automaticky se stává prezidentem. Pokud se tak však nestane, postupují dva nejúspěšnější kandidáti z prvního kola do kola druhého. Prezidentem republiky je pak zvolen kandidát, který obdržel ve druhém kole nejvyšší počet platných hlasů. V případě, že oba kandidáti získají stejný počet hlasů, ke zvolení prezidenta nedojde a do deseti dnů se vyhlásí nová volba.⁷⁶

Podle ústavního zákona č. 71/2012 Sb. a zákona 275/2012 Sb. může být prezidentem republiky zvolen státní občan České republiky, který dosáhl věku 40 let nejpozději v druhý den volby a není omezen ve svéprávnosti k výkonu volebního práva. Takový člověk však musí být nejprve navržen na kandidátní listině, a to buď nejméně dvaceti poslanci nebo deseti senátory. Kandidátní listinu může podat také státní občan České republiky, který dosáhl věku 18 let, musí ovšem přiložit petiční arch, obsahující nejméně 50.000 platných podpisů občanů s právem volit prezidenta, tzn. státních občanů ČR, kteří dosáhnou věku 18 let nejpozději ve druhý den volby

---

⁷⁴ Pozn.: Dále také jen jako: „ústavní zákon č. 71/2012 Sb.“.

⁷⁵ Pozn.: Bylo tedy vyhověno požadavku ČSSD na zavedení podstatných prvků volby přímo do Ústavy.

⁷⁶ Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., o zavedení přímé volby prezidenta, ve znění pozdějších předpisů.

prezidenta. Kandidátní listina se podává nejpozději 66 dní přede dnem volby prezidenta republiky Ministerstvu vnitra.

Vzhledem k tomu, že kontrola všech podpisů a souvisejících údajů na petici by byla časově náročná a ekonomicky neefektivní, navíc i z hlediska omezených časových možností neproveditelná, je dodržení minimálního počtu podepisujících osob, jejich způsobilost a správnost uvedených údajů kontrolováno statisticky. Ministerstvo vnitra ověří správnost údajů na každé petici na náhodně vybraném vzorku 8.500 podpisů. Zjistí-li se nesprávnost u méně než 3 % podepsaných občanů, Ministerstvo vnitra tyto podpisy do celkového počtu nezapočítá. Zjistí-li však nesprávnost u 3 % a více podpisů, provede namátkovou kontrolu na vzorku stejného rozsahu znovu, a zjistí-li chybovost méně než 3 %, nezapočítá podpisy z obou kontrolních vzorků. Do této chvíle je situace jasná, nicméně § 25 odst. 6 dále říká „*Zjistí-li Ministerstvo vnitra že druhý kontrolní vzorek vykazuje chybovost u 3 % nebo více než 3 % občanů podepsaných na petici, odečte od celkového počtu občanů podepsaných na petici počet občanů, který procentuálně odpovídá chybovosti v obou kontrolních vzorcích.*“⁷⁷

Před konáním první přímé prezidentské volby se objevil problém s výkladem tohoto ustanovení, kdy ministerstvo při kontrole postupovalo tak, že procenta chybovosti vzešlé z obou vzorků sčítalo. Tento způsob výpočtu si okamžitě získal pozornost médií a byl označován za nelogický a nesprávný. Chybovost z obou vzorků měla být dle výkladu mnohých zprůměrována a ne sečtena.⁷⁸ Začala se tak projevovat rychlost se kterou byl prováděcí zákon připravován a jeho nedostatky.

4.3 Prováděcí zákon o volbě prezidenta republiky

Čl. 58 Ústavy odkazuje na prováděcí zákon, když říká: „*Podmínky výkonu volebního práva při volbě prezidenta republiky, jakož i podrobnosti navrhování kandidátů na funkci prezidenta republiky, vyhlásování a provádění volby prezidenta republiky a vyhlásování jejího výsledku a soudní přezkum stanoví zákon.*“⁷⁹ Tímto zákonem je, jak již bylo zmíněno výše, zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů.⁸⁰

⁷⁷ Zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky), v původním znění.

⁷⁸ KOPECKÝ, Josef. *Sčítat, nebo zprůměrovat? Odečet hlasů neúspěšným kandidátům budí dohady* [online]. iDnes.cz, 23. listopadu 2012 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/reakce-vyrazenych-kandidatu-na-funkci-prezidenta-f7k-/domaci.aspx?c=A121123_150530_domaci_kop.

⁷⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁰ Pozn.: Dále také jen jako: „*zákon o volbě prezidenta*“.

Zákon se skládá ze čtrnácti částí, přičemž volbě prezidenta republiky se věnuje pouze část první, která je dále rozdělena do devíti hlav. V této podkapitole rámcově přiblížím každou z nich a pokusím se vystihnout základní charakteristiku každé hlavy a jejich předměty úpravy.

První hlava obsahuje obecná ustanovení, upravuje dobu a místo hlasování a volební právo. Překážkami v právu volit jsou omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidí a omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva. Druhá jmenovaná je zároveň i překážkou v právu být volen.

Hlava II vymezuje jednotlivé volební orgány a jejich činnost. Stálým volebním orgánem je volební komise, která koordinuje organizaci volby a zajišťuje její technické provádění. Ústředním správním úřadem pro volbu prezidenta je Ministerstvo vnitra, které mimo jiné registruje kandidátní listiny a provádí kontrolu peticí, k čemuž využívá údaje ze základního registru obyvatel a informačního systému evidence obyvatel. Také úzce spolupracuje s Českým statistickým úřadem a archivuje volební dokumentaci. Ministerstvo zahraničních věcí organizačně a technicky zabezpečuje volbu prezidenta mimo území České republiky. Výsledky volby zpracovává Český statistický úřad. Dále tato hlava upravuje úkoly pro další volební orgány, jimiž jsou krajský úřad, pověřený obecní úřad a obecní úřad, nebo starosta či zastupitelský úřad a v neposlední řadě také okrsková volební komise.

Následující hlava je věnována kandidátním listinám. Kdo je oprávněn navrhnout kandidáta uvádí rovněž Ústava v čl. 56, jak jsem uvedla výše. Proto jsem do předcházející podkapitoly začlenila i proces kontroly pravosti podpisů na petičních arších. Kromě toho třetí hlava upravuje také volební účet, jehož povinné zřízení je uloženo každému kandidátu na funkci prezidenta republiky, a smí sloužit pouze k financování volební kampaně.

Hlava IV vymezuje již samotné hlasování, zejména zahájení, způsob a zásady hlasování a opatření pro zabezpečení hladkého průběhu hlasování a volební místnost. Zakotveny zde jsou také voličské seznamy, voličský průkaz a podmínky jeho vydání, a informační povinnosti volebních orgánů vůči voličům. V dalších ustanoveních se hlava věnuje volební kampani a dále upravuje její financování. Výdaje na volební kampaň nesmí dle § 37 zákona o volbě prezidenta přesáhnout částku 40 milionů korun, respektive 50 milionů korun, pokud se kandidát účastní kromě prvního kola volby i kola druhého. Kampaň může být dále financována registrovanou třetí osobou. Dohled na financování volební kampaně provádí k tomu zřízený úřad. Tato hlava byla významně novelizována zákonem č. 322/2016 Sb., například dohled úřadu nad financováním volební kampaně byl zakotven právě až novelou.

Hlava V se věnuje zjišťování výsledků hlasování a stanovuje pravidla pro sčítání hlasů a posuzování platnosti hlasovacích lístků. Shodně jako v Ústavě je zde upraveno zvolení

prezidenta nadpoloviční většinou platných hlasů v prvním kole volby, případně vyhlášení druhého kola, které je zde podrobně popsáno. Výsledek volby prezidenta uveřejní Státní volební komise ve Sbírce zákonů a celkový výsledek volby předá předsedovi Senátu.

Hlava VI upravuje přestupky a správní delikty a určuje následné sankce, a to zejména v souvislosti s volebním účtem a (ne)transparentností výdajů na volební kampaň. Také tato hlava byla významně novelizována zákonem č. 322/2016 Sb., jelikož předchozí úprava stanovovala pouze nedostatečné sankce a chyběl orgán, který by kampaň kontroloval a vynucoval dodržování zákona.

Hlava VII se pak věnuje soudnímu přezkumu, který je možné uplatnit proti rozhodnutí o odmítnutí kandidátní listiny a proti provedení registrace kandidátní listiny. Přezkoumat lze i platnost samotné volby prezidenta. K oběma přezkumným řízením je příslušný Nejvyšší správní soud.

Poslední osmá a devátá hlava obsahují společná, zmocňovací a přechodná ustanovení.

4.4 Argumenty pro a proti schválení přímé volby

Jak již bylo uvedeno výše, zavedení přímé prezidentské volby vyvolávalo řadu diskuzí a názorů, jak veřejnosti, tak ústavních právníků i politiků. Některé argumenty pro i proti zavedení přímé volby jsem představila na začátku této kapitoly v části věnované senátní konferenci k přímé volbě, zde bych ráda demonstrovala další argumenty, které zazněly v rámci schvalování novely Ústavy v roce 2012.

4.4.1 Argumenty proti přímé volbě prezidenta

Již výše jsem uvedla, že ústavní komise Senátu uspořádala v lednu 2012 anketu mezi ústavními experty ze všech čtyř právnických fakult. Ze šestnácti ústavních právníků, byli pro zavedení přímé volby pouze tři, ostatní varovali před mnoha úskalími, která přímá volba prezidenta do ústavního systému České republiky přinese. Tato podkapitola uvádí zásadní připomínky k zavedení přímé volby, tak jak vyplývají z expertízy ústavních právníků.

Nejzávažnější obava ústavních právníků spočívala ve vychýlení ústavní rovnováhy směrem k poloprezidentské formě vlády a ohrožení stability ústavního systému. Odborníci se domnívali, že přímou volbou, a tedy posílením legitimacy prezidenta, utrpí postavení vlády, která bude muset čelit zásahům prezidenta republiky, který bude prosazovat svůj vlastní volební

program, čímž bude docházet ke konfliktům. Dalším oslabeným orgánem bude Senát, který ztratí jednu ze svých důležitých funkcí, což může vést k úvahám o jeho opodstatněnosti.⁸¹

Vytýkaný byl také záměr prosadit přímou volbu bez současného upravení kompetencí přímo volené hlavy státu. Bez úpravy pravomocí bude prezident jen těžko prosazovat svůj volební program, čímž může docházet k nespokojenosti voličů, zklamání veřejnosti a snížení její důvěry v politiku. Prezidentská volba tak bude svědčit pouze kandidátům vyhraňujícím se negativně proti vládě, jejichž cílem při výkonu funkce prezidenta republiky bude zabránit naplňování vládního programu.

Za nežádoucí odborníci považují také zvýšení množství přímých voleb, což může vést ke snížení volební účasti a únavy voličů z neustálých volebních kampaní. Kromě toho to podle Šimíčka povede také k nechuti politicky vytvářených státních orgánů prosazovat jakékoli nepopulární, ale potřebná opatření, tím spíše s blížícím se termínem voleb.⁸²

Expertízy také vyvrací argument zastánců přímé volby, kteří očekávají oslabení moci politických stran při volbě hlavy státu. Volební kampaň totiž vyžaduje značné finanční a organizační zajištění, kterým disponují právě především politické strany. Odborníci naopak odkazují na parlamentní volby Tomáše G. Masaryka, Edvarda Beneše nebo Václava Havla, kteří byli nepřímou volbou zvoleni jako nestraníci.⁸³

4.4.2 Argumenty pro přímou volbu prezidenta

Jedním z hlavních argumentů politiků a politických stran prosazujících přímou volbu vždy bylo získání přízně voličů. I proto se návrhy na její zavedení v minulosti často objevovaly právě před volbami. V debatě o přímé volbě prezidenta existovaly dvě poměrně vyhraněné skupiny, žurnalisté a média zastupující veřejné mínění přímou volbu podporovali, zatímco ústavní právníci a politologové byli proti. „*Médiím se nelze divit. Při přímé volbě bude jejich vliv na výsledek mnohem větší a s nadsázkou lze říci, že prezidenta budou volit média*“, říká Jirsa.⁸⁴ Nutno podotknout, že média často sehrají velkou roli i při prezentování názoru

---

⁸¹ Tato obava se velmi rychle ukázala jako opodstatněná, naposledy např. <https://www.novinky.cz/domaci/417644-babis-chce-zacit-jednat-o-zruseni-senatu-je-pry-zbytecny-a-drahy.html>.

⁸² PETŘÍK, Lukáš. *Skrytá hrozba: Přímá volba prezidenta destabilizuje stát. Máme analýzy* [online]. Parlamentnilisty.cz, 8. února 2012 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na <http://www.parlamentnilisty.cz/rss/zpravy/Skryta-hrozba-Prima-volba-prezidenta-destabilizuje-stat-Mame-analyzy-222365>.

⁸³ ŠKALOUĐ, Miroslav. *Přímá volba prezidenta - pro a proti* [online]. 7. února 2012 [cit. 21. července 2017]. Dostupné na <http://www.skalous.net/clanky/prima-volba-prezidenta-pro-a-proti-7-2-2012/>.

⁸⁴ Tamtéž.

veřejnosti, vliv může mít forma otázky v průzkumu veřejného mínění, stejně jako následná mediální interpretace zjištěného výsledku průzkumu.

Ústavní právníci také upozorňovali, že lidé sice na otázku, zda chtějí přímo voleného prezidenta odpovídali ve většině kladně, už ale nedokázali odpovědět na otázku proč si to přejí. Na senátní konferenci⁸⁵ zazněl názor tehdejšího místopředsedy Senátu Petra Pitharta, který se domnívá, že veřejnost touhou po přímo voleném prezidentovi projevuje přání „*mít na Pražském hradě osvíceného mocnáře*“.⁸⁶ Představa občanů, že lidmi zvolený prezident bude v České republice vládnout, byla však mylná, jelikož tento posun k poloprezidentské formě vlády nikdy navrhován nebyl.

Dále se objevovalo tvrzení, že přímá volba prezidenta může více přitáhnout občany k zájmu o veřejné dění a větším zapojením občanů slibovala prohloubení přímé demokracie. Častým argumentem bylo také to, že přímo volený prezident bude mít silnější mandát, pocházející přímo od občanů, a ne od jejich volených zástupců. Zastánci přímé volby argumentovali také tím, že v případě přímo voleného prezidenta dojde k potlačení vlivu politických stran na volbu a bude zvolena silná a charismatická osobnost. Ztotožňují se však s názorem některých odpůrců přímé volby, že kandidát k tomu, aby získal širokou podporu veřejnosti a mohl být zvolen potřebuje finanční a organizační zázemí, které jsou schopny poskytnout právě politické strany. Také se domnívám, že hlavou státu by se měl stát člověk s politickou zkušeností.

---

⁸⁵ Pozn.: Senátní konference, které jsem se věnovala v podkapitole 3.1.1.

⁸⁶ Senát Parlamentu ČR. *Přímá volba prezidenta - změna Ústavy* [online]. 14. března 2011 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/web/vystoupeni/konference_prima_volba_prezident_a_-_zmena_ustavy

5 Přímá volba prezidenta v České republice

Se zavedením volby hlavy státu přímo občany a uzmutím této pravomoci Parlamentu, se Česká republika posunula ze systému parlamentní demokracie směrem k systému poloprezidentské demokracie, která předpokládá jednak prezidenta voleného občany a dále rozšíření jeho pravomocí oproti prezidentu v parlamentní republice. Novelizací Ústavy České republiky ústavním zákonem č. 71/2012 Sb. však k rozšíření prezidentských pravomocí nedošlo a žádných výsadních kompetencí se mu také nedostalo. Naopak došlo k jejich zúžení přesunutím práva abolicie z individuálních oprávnění do oprávnění, které ke svému výkonu vyžadují spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.⁸⁷

Zvýšená legitimita, která je odvozena přímo od lidu a nikoli od Parlamentu, by však fakticky postavení prezidenta posílit mohla. Legitimita přímo voleného prezidenta vychází přímo z čl. 2 odst. 1 Ústavy⁸⁸, který zakotvuje základní demokratický princip suverénní vlády lidu. Nicméně se domnívám, že způsob ustanovení prezidenta do funkce není zdaleka jediným faktorem, který definuje úroveň legitimacy hlavy státu. Přímý mandát může prezidenta motivovat při snaze dostat svým předvolebním slibům, ale stále se jedná jen o určitou dispozici a zůstává pouze na konkrétní osobě, jak ji využije při výkonu své funkce a budování vztahu s voliči, resp. občany.

Novelizace Ústavy přinesla změnu v odpovědnosti prezidenta. Nyní může čelit žalobě před ústavním soudem nejen za velezradu, ale nově i za hrubé porušení ústavního pořádku. Jinak ze své funkce prezident odpovědný není. S rozšířením prezidentské odpovědnosti v zásadě souhlasím, nicméně již v předešlé kapitole této práce jsem upozorňovala na paradox, plynoucí z rozšíření okruhu prezidentských ústavních deliktů, a ze současného ztížení podmínek na základě této odpovědnosti podat na hlavu státu ústavní žalobu.

5.1 Pravomoci prezidenta republiky

Ústava dělí pravomoci prezidenta na ty, které ke svému výkonu vyžadují kontrasignaci předsedou vlády nebo jím pověřeným členem a na ty, které kontrasignaci nevyžadují a z jejich výkonu je oprávněna hlava státu samostatně. V podstatě lze říci, že kontrasignace je vyžadována při těch rozhodnutích, kde odpovědnost nese vláda, ale naopak nevhodná tam, kde

---

⁸⁷ Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., o zavedení přímé volby prezidenta, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky, ve znění pozdějších předpisů.

odpovědnost nenese, přičemž je myšlena odpovědnost právní, ne politická.⁸⁹ Nevhodná je také v případě, kdy prezident rozhoduje o věcech, které mají být na vládě nezávislé.

V této souvislosti je na místě otázka, zda kontrасignující osoba může spolupodpis odmítnout, pokud nesouhlasí s kontrасignovaným aktem politicky, nebo zda smí odmítnout pouze v případě kdy je akt v rozporu s platným právem. V prvním případě tak musí dojít vždy ke konsenzu mezi prezidentem republiky a kontrасignující osobou (např. premiérem), kdežto v druhém případě musí kontrасignující osoba podepsat i v případě, že se samotným aktem politicky nesouhlasí, což je významný rozdíl. Domnívám se, že kontrасignující osoba by měla využít sílu, kterou jí Ústava dává, a rozhodnutí hlavy státu, se kterým vláda vysloví nesouhlas, nepodepsat. Jelikož je z těchto rozhodnutí odpovědná vláda jako celek, a ne pouze premiér nebo odpovědný člen vlády, který kontrасignaci udělí, mělo by rozhodnutí o (ne)kontrасignování být vždy předmětem projednání ve vládě. Kritice nejen ústavních právníků čelil premiér Nečas v roce 2013 v souvislosti s kontrасignováním amnestie vyhlášené prezidentem Klausem, kterou podepsal bez projednání ve vládě a bez jejího souhlasu. Podle Kysely záleží role premiéra na tom, jak si ji sám vyloží, nicméně sám se přiklání k výkladu, že účelem spolupodpisu je spolurozhodování a „*vzhledem k tomu, že bez premiérova podpisu není rozhodnutí platné, ta si může klást podmínky, jak si představuje, že rozhodnutí bude vypadat.*“ K tomuto výkladu se kloní i Wintr a argumentuje tím, že podle Ústavy za kontrасignovaná rozhodnutí odpovídá vláda a proto „*je jasné, že premiér může odepřít kontrасignaci z jakéhokoli důvodu. Na něho totiž dopadá hlavní odpovědnost.*“ Wintr také upozorňuje na nebezpečí, které skýtá silný, přímo volený prezident ve vládě s premiérem počínajícím si submisivně a podepisujícím vše, co mu prezident předloží. Jiný názor zastává naopak Mlsna, který se domnívá že spolupodpis předsedy vlády je pouze právním aktem, který má bránit excesům a vybočení hlavy státu ze stávajícího právního řádu. „*Pokud by ústavodárce předpokládal, že to má vykonávat společně s parlamentem nebo předsedou vlády, muselo by to být v Ústavě jednoznačně uvedeno*“, říká dále Mlsna.⁹⁰

Výlučné pravomoci upravuje čl. 62 Ústavy. Jedná se o pravomoci moderační a garanční, vázané na osobu prezidenta. Jejich předmětem jsou vztahy mezi prezidentem a vládou, Poslaneckou sněmovnou, Bankovní radou, soudnictvím a jinými orgány. Čl. 63 Ústavy naopak

---

⁸⁹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011, s. 52.

⁹⁰ JIČÍNSKÝ, Zdeněk. *Seznamte se s názory právníků a soudců proti amnestii* [online]. Cssd.cz, 10. ledna 2013 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na <https://www.cssd.cz/aktualne/aktuality/seznamte-se-s-nazory-pravniku-a-soudcu-proti-amnestii/>.

upravuje pravomoci, o jejichž výkonu prezident bez souhlasu vlády nemůže rozhodnout. U těchto pravomocí v rozhodnutí dochází ke změně nebo k potvrzení právního stavu.

Míra prezidentovi volnosti je do značné míry závislá na typu pravomocí. Velmi aktivně se tak prezident může projevovat u pravomocí garančních a moderačních, tedy v případech, které jsou projevem jeho postavení v ústavním systému. Naopak u pravomocí vyžadujících kontrasignaci by mělo být prezidentovo jednání spíše projevem vůle vlády, které je z něho politicky odpovědná.

Dalším možným dělením je dělení na pravomoci reprezentační, moderační a garanční. Moderačními povinnostmi jsou zejména jmenování a odvolání vlády. Prezident jmenuje a odvolává předsedu vlády i další její členy a přijímá jejich demise.

Mezi reprezentační pravomoci lze zařadit vyhlásování voleb nebo pravomoci související s ozbrojenými silami, které vyžadují kontrasignaci. Mezi ty patří například jmenování generálů a velitelství ozbrojených sil. Prezident také jmenuje profesory a rektory, propůjčuje státní vyznamenání a plní další reprezentační funkce. Mimo to ale i reprezentuje stát navenek tím, že sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Podle Wintra navíc z tohoto reprezentačního práva, plyne požadavek na prezidentovu zdrženlivost.⁹¹

Mezi garanční pravomoci můžeme řadit například právo prezidenta vrátit Parlamentu již přijatý zákon a také právo podat Ústavnímu soudu návrh na zrušení zákona. Vetovat může jakýkoli zákon s výjimkou ústavního, a to s náležitým odůvodněním. Setrvat na původním návrhu zákona a „přehlasovat“ tak prezidentské veto může Poslanecká sněmovna pouze v případě, že se pro přijetí návrhu vysloví nadpoloviční většina všech poslanců.⁹²

5.2 Zákon č. 90/2017 Sb.

Dne 29. března 2017 byl pod č. 90/2017 Sb. ve Sbírce zákonů publikován zákon, kterým se mění volební zákony a některé další zákony. Zákon mimo jiné rozšířil požadavky na náležitosti kandidátní listiny pro volbu prezidenta republiky podávanou občanem a také zpřísnil náležitosti petice pro podporu kandidatury na funkci prezidenta republiky. Změna má zamezit riziku vyřazení kandidáta z důvodu neplatných podpisů na petici a zabránit tak opakování sporů o platnost podpisů na nominačních peticích, které nastaly v roce 2012 před konáním první prezidentské volby.⁹³ Ústavní soud po těchto problémech doporučil minimalizovat riziko

⁹¹ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. Eurolex Bohemia, 2008, s. 34.

⁹² ŠTĚDRŮŇ, Bohumír a kol. *Politika a politický marketing*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 151.

⁹³Pozn.: Šlo o tři prezidentské kandidáty navržené peticí občanů, kdy Ministerstvo vnitra během kontroly petic zjistilo větší než akceptovatelnou nesprávnost podpisů a kdy po procentuálním odečtení chybových hlasů vyšlo najevo, že podmínku 50.000 podpisů na kandidátní listině nesplnili Jana Bobošíková, Tomio Okamura a Vladimír

falšování podpisů na petici a upravit ověřování jejich pravosti, ať už při vlastním sběru podpisů nebo při následné kontrole kandidátní listiny.⁹⁴ Právě na tento požadavek Ústavního soudu novela zákona o volbě prezidenta republiky reaguje.

Pro navržení kandidáta na prezidenta občanem České republiky je i nadále potřeba přiložit petiční arch obsahující podpisy alespoň 50.000 občanů oprávněných volit prezidenta, nově ale zákon stanovuje požadavek, kdy podporovatelé jednotlivých kandidátů budou muset připojit ke svému jménu a podpisu na petici také číslo občanského průkazu nebo cestovního pasu s údajem, o jaký druh dokladu se jedná.⁹⁵

Kandidátní listina podávaná navrhuje občanem musí nyní obsahovat i datum, kdy poprvé bylo petici možné podepsat. Důvodem tohoto požadavku zakotveného v § 25 zákona o volbě prezidenta republiky je zavedení možnosti ověřit, zda na petičním archu nejsou uvedeny i osoby, které zemřely nebo jejichž občanský průkaz (cestovní pas) byl neplatný již přede dnem zahájení sběru podpisů na petici.

Rok před přijetím této novely navrhovalo Ministerstvo vnitra jako způsob zajištění pravosti podpisů na petici snížit potřebný počet podepisujících občanů z 50.000 na 8.000. Podpis by však musel být ověřený, případně by prohlášení o podpoře kandidatury muselo být odesláno z datové schránky nebo z kontaktního místa veřejné správy, například z Czechpointu.⁹⁶ Tento návrh byl však zamítnut, mimo jiné také proto, že by vyžadoval změnu Ústavy, ve které je počet podpisů zakotven. Ta by byla příliš zdlouhavá a pravděpodobně by se do prezidentských voleb v roce 2018 nestihla přijmout. Oproti tomu stávající úprava si vyžádala pouze novelu zákona. Úřad pro ochranu osobních údajů vyjádřil podporu jak návrhu na stanovení požadavku uvedení čísla osobního dokladu, tak stanovení požadavku na ověřený podpis.⁹⁷

Dlouhý a Ministerstvo vnitra je z toho důvodu odmítlo připustit do volebního klání. Všichni tři se obrátili se žalobou k Nejvyššímu správnímu soudu, úspěšná však byla pouze Jana Bobošíková, když po posouzení jejího případu uložil Nejvyšší správní soud Ministerstvu vnitra povinnost zaregistrovat její kandidátní listinu, jelikož po správném odečtu neplatných hlasů obsahovala její kandidátní listina 50.810 platných podpisů, což je dostatečný počet pro platnou kandidaturu na prezidenta republiky.

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 7. ledna 2013, sp. zn. Pl. ÚS 27/12, body 67-68.

⁹⁵ Zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky), ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁶ KOPECKÝ, Josef. Vyřazení kandidáti z boje o Hrad vítají, že má stačit méně podpisů [online]. iDnes.cz, 23. února 2016 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/vyrazeni-kandidati-z-boje-o-hrad-vitaji-zmenu-okamura-by-do-toho-sel-1pp/domaci.aspx?c=A160223_160651_domaci_kop.

⁹⁷ Úřad pro ochranu osobních údajů. *Volební zákony* [online]. Uoou.cz, 4. května 2016 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na <https://www.uoou.cz/volebni-zakony/ds-3842/p1=3842>.

5.3 Dopady první přímé volby na politický systém ČR

V České republice proběhla první přímá volba hlavy státu na začátku roku 2013, kdy se stal prvním takto zvoleným prezidentem Miloš Zeman. Tato práce je sepisována během posledního roku jeho funkčního období, pokusím se tedy v této podkapitole reflektovat dosavadní poznatky ze Zemanova funkčního období a na jeho krocích demonstrovat dopad zavedení přímé volby hlavy státu v ČR. Kysela před zavedením přímé volby varoval před rizikem zneužitelnosti pravomocí, kdy prezident bude uplatňovat svou moc tím, že nebude konat – nejmenuje rektory, profesory, velvyslance, nepodepíše smlouvy.⁹⁸ Prezident Zeman svým jednáním, které je popsáno níže, více či méně tyto předpovědi potvrdil.

První rozporuplné jednání Zemana nastalo, když v létě 2013 využil širší interpretaci moderační pravomoci, a sice jmenování a odvolání vlády. Když vláda Petra Nečase po „kauze Nagyová“ nevydržela opoziční a mediální tlak a podala demisi, na politické scéně se objevila dvě možná řešení. ODS a její koaliční partneři navrhovali novou vládu pod vedením Miroslavy Němcové a deklarovali podporu 101 poslanců. Řešením by byly i nové volby v případě, že by se sama rozpustila Poslanecká sněmovna, k tomu však opoziční strany neměly dostatečnou kvalifikovanou podporu tří pětin hlasů poslanců. Nicméně Zeman sám se rozhodl jmenovat „úřednickou“ vládu v čele s předsedou Jiřím Rusnokem, Zemanovým ekonomickým poradcem a bývalým ministrem financí v jeho vládě. Tato vláda nastoupila, aniž by měla podporu Poslanecké sněmovny, a tím se projevila faktická moc v rukou prezidenta. Rusnokova vláda se netěšila ani velké podpoře Čechů, za „vládu odborníků“, jak jí Zeman s oblibou přezdíval, ji považovalo pouze 15 % občanů, naopak 37 % občanů ji vnímalo jako „vládu přátel Miloše Zemana“.⁹⁹

Ústava prezidentovi sice výslovně neukládá, koho má v těchto případech za předsedu vlády jmenovat, nicméně by měl být brán v úvahu parlamentní charakter vládního systému, který udává potřebu vlády získat důvěru Poslanecké sněmovny. Měla by zde být tedy snaha o to, aby prezidentem jmenovaná vláda tuto důvěru získala.¹⁰⁰

---

⁹⁸ DRLÍKOVÁ, Jana. *Je přímá volba prezidenta fatální chybou?* [online]. Lidovky.cz, 29. prosince 2011 [cit. 31 července 2017]. Dostupné na http://ceskapozice.lidovky.cz/je-prima-volba-prezidenta-fatalni-chybou-ffm-/tema.aspx?c=A111223_062812_pozice_49426.

⁹⁹ Pozn.: Toto vyplývá z průzkumu veřejného mínění agentury STEM/MARK, který probíhal od 30. do 31. července 2013 na vzorku 806 respondentů. Výsledek průzkumu je dostupný online na <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1083154-rusnokuv-tym-povazuje-za-vladu-odborniku-jen-15-procent-cechu> [cit. 2. dubna 2017].

¹⁰⁰ CHARVÁT, Jakub a kol. *První přímá volba prezidenta v roce 2013: cesta k jejímu zavedení a okolnosti a politické důsledky první přímé volby*. 1. vydání. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014, s. 188-192.

I přesto, že přímá volba předpokládá nadstranického prezidenta, což garantoval i sám Zeman, Rusnokova vláda byla složena z řady osobností, které kandidovaly ve stejném roce na kandidátních listinách SPOZ¹⁰¹ ve volbách do Poslanecké sněmovny, nebo byli se Zemanem jinak spojeni. Navíc se Zeman ještě roku 2013 stal hlavní tváří předvolební kampaně SPOZ pro předčasné volby do Poslanecké sněmovny, když se jeho podobizna objevila na reklamních billboardech strany současně s textem vyjadřujícím podporu Zemanovcům.¹⁰²

Další komplikace nastaly v souvislosti se jmenováním velvyslanců a vysokoškolských profesorů. Kritiku zažil Zeman těsně po svém zvolení, když odmítl jmenovat profesorem Martina Putnu, proti čemuž se zvedla obrovská vlna solidarity ze strany akademiků i občanů. Tato prezidentská pravomoc vyžaduje kontrasignaci a plyne z §73 zákona o vysokých školách, který v té době zněl: „*Profesora pro určitý obor jmenuje prezident republiky na návrh vědecké rady vysoké školy podaný prostřednictvím ministerstva.*“¹⁰³ Zeman tlak neustál, a nakonec Putnu profesorem jmenoval, ale titul mu osobně předat odmítl.¹⁰⁴ Následkem toho se mluvilo o odebrání této pravomoci z rukou prezidenta a jejímu svěření ministru školství, popřípadě rektoru univerzity, nicméně novela vysokoškolského zákona v této oblasti žádné změny nepřinesla a jmenování profesorů tak nadále náleží do pravomocí prezidenta republiky.

Jako poslední bych ráda zmínila nedávnou vládní krizi z května 2017. Premiér Sobotka podal demisi vlády jako reakci na nevysvětlené nejasnosti kolem majetku a daní ministra financí Babiše. Nicméně Zeman demisi nechápal jako konec celé vlády, ale pouze Sobotky. To samozřejmě záměrem nebylo, a proto Sobotka reagoval tak, že místo demise vlády podal návrh na odvolání pouze Babiše z funkce ministra financí. To ovšem Zeman udělat nechtěl, i přes to, že mu to ukládá čl. 68 odst. 5 Ústavy: „...*prezident republiky jmenuje a odvolává na návrh předsedy vlády ostatní členy vlády.*“¹⁰⁵ Zeman své chování obhajoval tím, že nezná Babišova náhradníka ve funkci a vedle toho argumentoval koaliční smlouvou, která podmiňuje návrh na odvolání ministra vlády souhlasem vedení jeho strany. Tuto interpretaci ovšem většina politické scény odmítla a Zemanovi dal Senát lhůtu pro odvolání Babiše, přičemž po jejím uplynutí byl

---

¹⁰¹ Pozn.: Strana práv občanů Zemanovci.

¹⁰² WIRNITZER, Jan. *Dám hlas Zemanovcům. A vy? ptá se prezident na billboardech* [online]. iDnes.cz, 5. září 2013 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/billboardy-spoz-s-milosem-zemanem-drg-/domaci.aspx?c=A130905_121119_domaci_jw.

¹⁰³ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a o doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění zákona č. 64/2014 Sb. účinném ke dni 1. května 2014.

¹⁰⁴ KOPECKÝ, Josef, JIŘIČKA, Jan. *Zeman podepíše jmenování Putny profesorem, ale titul mu předá ministr* [online]. iDnes.cz, 22. května 2013 [cit. 2. dubna 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/zeman-s-ministrem-fialou-o-jmenovani-putny-profesorem-p14-/domaci.aspx?c=A130522_114234_domaci_kop

¹⁰⁵ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky, ve znění pozdějších předpisů.

připraven podat návrh ústavní žaloby proti prezidentu republiky.¹⁰⁶ Téměř po měsíci Zeman Babiše přeci jen odvolal a na jeho místo jmenoval poslance Ivana Pilného.¹⁰⁷ V tomto Zemanově postupu spatřuji svévolné využívání své pravomoci a nekonání v souladu s ústavními zvyklostmi. Také jeho výklad práva, kdy označil koaliční smlouvu za nadřazenou Ústavě považuju za nesprávný.

---

¹⁰⁶ ČT24. *Senát dal Zemanovi na odvolání Babiše týden. Jinak otevře cestu k ústavní žalobě* [online]. Ceskatelevize.cz, 9. května 2017 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2113946-senat-dal-zemanovi-na-odvolani-babise-tyden-jinak-otevře-cestu-k-ustavni-zalobe>.

¹⁰⁷ KOPECKÝ, Josef. *Zeman jmenuje Pilného. Podle Kalouska bude ministerstvo dál řídit Babiš* [online]. iDnes.cz, 23. května 2017 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/hrad-pilny-babis-vymena-vlada-dj1-domaci.aspx?c=A170523_105653_domaci_kop.

6 Závěr

Cílem diplomové práce bylo shrnout problematiku způsobu volby prezidenta a její vliv na jeho postavení v ústavním systému, analyzovat průběh procesu přijetí novely Ústavy zavádějící přímou volbu a zhodnotit, jak v souvislosti s přijetím přímé volby dochází ke změně v prezidentských pravomocích a odpovědnosti a zda pouhá změna způsobu zvolení do funkce prezidenta může mít vliv na jeho pozici v ústavním systému České republiky.

V této práci jsem poukázala na dlouholetou tradici volby prezidenta zákonodárným sborem, jeho kompetence v jednotlivých ústavách a také na fakt, že prezidentský úřad z velké většiny zastávaly významné osobnosti, které hrály významnou roli při fungování státu. Analyzovala jsem jednotlivé návrhy na zavedení přímé volby prezidenta a podrobně jsem rozebrala ústavní zákon č. 71/2012 Sb., který přímou volbu prezidenta uzákonil.

Ústavní systém v České republice má tradičně parlamentní podobu, která se nezměnila ani zavedením přímé volby prezidenta, i přesto že zazněly obavy o posun k poloprezidentské formě vlády. Domnívám se, že změna způsobu volby prezidenta byla spíše věcí politickou než věcí ústavně-právní. Jednotlivé politické strany se snažily hlasováním pro její zavedení zavděčit svým voličům, a spoléhaly na to, že ostatní politické strany budou hlasovat proti. Tak si vysvětlují skutečnost, že novela Ústavy zavádějící přímou volbu byla přijata bez seznámení se s prováděcím zákonem, jenž byl sepsán až po odhlasování novely pod značným časovým tlakem.

Prezident je nyní společně s Parlamentem dalším ústavním orgánem, který je k výkonu své funkce legitimován přímo občany České republiky. To, jak se ukázalo (a jak mnozí předpovídali), vede ke konfliktům mezi prezidentem a vládou, jejíž legitimita vyplývá z důvěry jí vyslovené Poslaneckou sněmovnou. I přes to, že nedošlo k žádné zásadní změně v úpravě prezidentských pravomocí, myslím si, že přímá volba má na postavení hlavy státu nezanedbatelný vliv. Prezident vstupuje do svého mandátu s určitým volebním programem, který vůbec nemusí být shodný s programovým prohlášením vlády, naopak se může v zásadních oblastech lišit. Navíc v České republice lze dlouhodobě sledovat tendenci slabých vlád, což samo o sobě otevírá prostor pro aktivní vystupování prezidenta.

Záleží samozřejmě na samotné osobnosti přímo zvoleného prezidenta, zda bude mít motivaci jednat aktivně a samostatně, a bude se snažit prosazovat svůj předvolební program na úkor programu, který připraví vláda. Domnívám se však, že v přímé volbě není možné zvolit osobnost slabou, která by plnila pouze reprezentativní funkci, tak jak předpokládá Ústava.

Taková osobnost by nedokázala přesvědčit potřebný počet voličů a získat si jejich podporu, proto dle mého názoru v přímé volbě bude zvolena vždy osobnost silná. Nejspíš až čas ukáže, jak si v budoucnu každý z přímo zvolených prezident svůj mandát vyloží a jak moc se nechá zlákat vidinou vládnutí.

Současný prezident Miloš Zeman je přesně takovou silnou osobností. Není prvním českým prezidentem, který podléhá touze vládnout a překračuje oprávnění ze svého mandátu. I nepřímo zvolení prezidenti Masaryk a Havel si přisvojovali pravomoci nad rámec své funkce. Domnívám se, že prezident republiky by měl dělat především taková rozhodnutí, které vyplývají z ústavních zvyklostí, a která posílí politickou stabilitu v zemi.

Ztížení podmínek pro odvolání prezidenta považuji za nešťastné a myslím si, že by v této oblasti mělo dojít k úpravě. Dle mého názoru prezident zvolený občany by měl být také občanům ze své funkce odpovědný, a proto bych se nebránila ani myšlence na zavedení referenda pro rozhodnutí o odvolání prezidenta republiky z funkce.

Změna způsobu volby prezidenta a její vliv na jeho kompetence a legitimitu je v tradiční parlamentní formě vlády v České republice velmi široké téma, které vyvolává a nadále bude vyvolávat řadu diskusí a úvah, považuji tedy za pravděpodobné, že se v kontextu přímé volby prezidenta dočkáme ještě dalších novelizací.

Seznam použitých zdrojů

Monografie:

BROKLOVÁ, Eva. Prezident Republiky československé. Instituce a osobnost. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001, s. 43

DOUBEK, Vratislav. *Křehké vítězství. 28. říjen v paměti Hradu. Proměny československé státnosti 1918–1948*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2008, s. 29.

GRONSKÝ, Jan. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa I. 1914–1945*. Praha: Karolinum, 2005, s. 38–40.

CHARVÁT, Jakub a kol. *První přímá volba prezidenta v roce 2013: cesta k jejímu zavedení a okolnosti a politické důsledky první přímé volby*. 1. vydání. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014, s. 188-192.

CHRASTILOVÁ, Brigita, MIKEŠ, Petr. *Prezident republiky Václav Havel a jeho vliv na Československý právní řád*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2003, s. 20

KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011, s. 9-15.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda: II. díl*, Praha: LINDE, 2008, s. 62–63.

RATAJ, Jan. *KSČ a Československo I. (1945–1960)*. Praha: Oeconomica VŠE, 2003, s. 13.

ŠEDO, Jakub. *České prezidentské volby v roce 2013*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2014, s. 13.

ŠTĚDRONĚ, Bohumír a kol. *Politika a politický marketing*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 151.

ŠUTKA Pavel. *Zákon o volbě prezidenta republiky: Přednosti a nedostatky ve srovnání s úpravami států Evropské unie*. Praha: Leges, 2016, s. 19

TABERY, Erik. *Hledá se prezident*. Praha: Respekt Publishing, a.s., 2008, s. 15.

VACULÍK, Jaroslav. *Příručka k moderním českým politickým dějinám pro posluchače občanské výchovy*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 19.

VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál, 2011, s. 54.

WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. Eurolex Bohemia, 2008, s. 34.

ZIMEK, Josef. *Ústavnost a český ústavní vývoj*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 69-82.

Časopisové články:

JIČÍNSKÝ, Zdeněk, MIKULE, Vladimír. Návrhy ústavy ČR, který podali poslanci ČSSD 19.11.1992 ČNR. *Právněhistorické studie*, 2005, č. 37.

KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta – konec cesty trvající 23 let. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2011, č. 4.

Právní předpisy:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 319/2009 Sb., účinném ke dni 14. září 2009.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky, ve znění zákona č. 71/2012 účinném ke dni 1. října 2012.

Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé republiky, v původním znění účinném ke dni 11. července 1960.

Ústavní zákon č. 101/1990 Sb., o změně názvu Československé federativní republiky, v původním znění účinném ke dni 23. dubna 1990.

Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění ústavního zákona č. 206/1992 Sb. účinném ke dni 15. května 1992.

Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., o zavedení přímé volby prezidenta, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 81/1990 Sb., o změně názvu Československé socialistické republiky, v původním znění účinném ke dni 19. března 1990.

Ústavní zákon č. 98/2013 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky.

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a o doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění zákona č. 64/2014 Sb. účinném ke dni 1. května 2014.

Zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky), v původním znění.

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 7. ledna 2013, sp. zn. Pl. ÚS 27/12, body 67-68.

Internetové zdroje:

ČERNÝ, Ondřej. *Prezidentské volby 1918–2003: 1948* [online]. Český rozhlas, 8. února 2008 [cit. 4.7.2017]. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/prezident08/prezidentskevolby/_zprava/424779.

ČERNÝ, Ondřej. *Prezidentské volby 1918–2003: 1989 a 1990* [online]. Český rozhlas, 8. února 2008 [cit. 4.7.2017]. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/prezident08/prezidentskevolby/_zprava/427283.

ČT24. *Přímá volba prezidenta bude dvoukolová, do 2012 se ale nestihne* [online]. Ceskatelevize.cz, 2. března 2011 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/117026-prima-volba-prezidenta-bude-dvoukolova-do-2012-se-ale-nestihne/>.

ČT24. *Senát dal Zemanovi na odvolání Babiše týden. Jinak otevře cestu k ústavní žalobě* [online]. Ceskatelevize.cz, 9. května 2017 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2113946-senat-dal-zemanovi-na-odvolani-babise-tyden-jinak-otevře-cestu-k-ustavni-zalobe>.

DRLÍKOVÁ, Jana. *Je přímá volba prezidenta fatální chybou?* [online]. Lidovky.cz, 29. prosince 2011 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na http://ceskapozice.lidovky.cz/je-prima-volba-prezidenta-fatalni-chybou-ffm-/tema.aspx?c=A111223_062812_pozice_49426.

JIČÍNSKÝ, Zdeněk. *Seznamte se s názory právníků a soudců proti amnestii* [online]. Csd.cz, 10. ledna 2013 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na <https://www.csd.cz/aktualne/aktuality/seznamte-se-s-nazory-pravniku-a-soudcu-proti-amnestii/>.

KOPECKÝ, Josef, JIŘIČKA, Jan. *Zeman podepíše jmenování Putny profesorem, ale titul mu předá ministr* [online]. iDnes.cz, 22. května 2013 [cit. 2. dubna 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/zeman-s-ministrem-fialou-o-jmenovani-putny-profesorem-p14-/domaci.aspx?c=A130522_114234_domaci_kop.

KOPECKÝ, Josef. *Sčítat, nebo zprůměrovat? Odečet hlasů neúspěšným kandidátům budí dohady* [online]. iDnes.cz, 23. listopadu 2012 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/reakce-vyrazenych-kandidatu-na-funkci-prezidenta-f7k-/domaci.aspx?c=A121123_150530_domaci_kop.

KOPECKÝ, Josef. *Vyřazení kandidáti z boje o Hrad vítají, že má stačit méně podpisů* [online]. iDnes.cz, 23. února 2016 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/vyrazeni-kandidati-z-boje-o-hrad-vitaji-zmenu-okamura-by-do-toho-sel-1pp-/domaci.aspx?c=A160223_160651_domaci_kop.

KOPECKÝ, Josef. *Zeman jmenuje Pilného. Podle Kalouska bude ministerstvo dál řídit Babiš* [online]. iDnes.cz, 23. května 2017 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/hrad-pilny-babis-vymena-vlada-dj1-/domaci.aspx?c=A170523_105653_domaci_kop.

PEHE, Jiří. *Přímá volba prezidenta podle ODS* [online]. 23. října 2002 [cit. 6. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.pehe.cz/zapisnik/2002/prima-volba-prezidenta-podle-ods>.

PETRŮ, Lukáš. *Skrytá hrozba: Přímá volba prezidenta destabilizuje stát. Máme analýzy* [online]. Parlamentnilisty.cz, 8. února 2012 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na <http://www.parlamentnilisty.cz/rss/zpravy/Skryta-hrozba-Prima-volba-prezidenta-destabilizuje-stat-Mame-analyzy-222365>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 1109/0: Návrh Ústavy České republiky* [online]. 4. října 2001 [cit. 4. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=1109&ct1=0>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 172/0: Návrh novely Ústavy ČR* [online]. 13. ledna 2003 [cit. 4. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=172>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 332: Novela z. Ústava České republiky* [online]. 16. října 2007 [cit. 14. července 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=332&ct1=0>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 349: Novela ústavního z. Ústava České republiky* [online]. 10. června 2003 [cit. 6. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=349>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 90/0: Novela Ústavy České Republiky* [online]. 15. října 2002 [cit. 4. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=90>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 95: Návrh novely Ústavy ČR* [online]. 22. října 2002 [cit. 6. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=95>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Sněmovní tisk č. 7: Novela z. Ústava České republiky* [online]. 11. června 2010 [cit. 15. července 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=7>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Sněmovní tisk č. 747: Vládní návrh na vydání ústavního zákona.* [online]. 17. února 2009 [cit. 15. července 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=53355>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Sněmovní tisk č. 524/2008: Návrh ústavního zákona o referendu o přímé volbě prezidenta republiky a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb.* [online]. 28. května 2008 [cit. 15. července 2017]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=27508>.

Senát Parlamentu ČR. *Usnesení Stálé komise Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury č. 9* [online]. 31. ledna 2012 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63344/53507>.

Senát Parlamentu ČR. *Přímá volba prezidenta- změna Ústavy* [online]. 14. března 2011 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/web/vystoupeni/konference_prima_volba_prezidenta_-_zmena_ustavy.

ŠKALOUD, Miroslav. *Přímá volba prezidenta - pro a proti* [online]. 7. února 2012 [cit. 21. července 2017]. Dostupné na <http://www.skaloud.net/clanky/prima-volba-prezidenta-pro-a-proti-7-2-2012/>.

Úřad pro ochranu osobních údajů. *Volební zákony* [online]. Uoou.cz, 4. května 2016 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na <https://www.uoou.cz/volebni-zakony/ds-3842/p1=3842>.

Vláda České republiky. *Přímá volba prezidenta* [online]. Vlada.cz, 29. listopadu 2010 [cit. 20. července 2017]. Dostupné na <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/prima-volba-prezidenta--78534/>.

WIRNITZER, Jan. *Dám hlas Zemanovcům. A vy? ptá se prezident na billboardech* [online]. iDnes.cz, 5. září 2013 [cit. 31. července 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/billboardy-spoz-s-milosem-zemanem-drq-/domaci.aspx?c=A130905_121119_domaci_jw.

Abstrakt

V této diplomové práci je provedena analýza způsobu volby prezidenta České republiky, včetně historické právní úpravy. Podstatná část práce se věnuje návrhům na zavedení přímé volby, kdy je zvláštní pozornost soustředěna na návrh č. 71/2012 Sb., který upravuje současný systém volby. Na závěr jsou v práci reflektovány změny, ke kterým došlo v souvislosti se změnou způsobu volby, přičemž hlavní témata jsou demonstrována na konkrétních událostech, ke kterým došlo během prvního volebního období prvního přímo zvoleného prezidenta České republiky.

Abstract

This thesis analyzes the method of election of the President of the Czech Republic, including historical legal regulation. A substantial part of the work is devoted to the particular proposals of constitutional bills for the introduction of direct elections, where special attention is concentrated on bill No. 71/2012 Coll., which regulates the current system of election. Thesis conclusion reflects the constitutional changes in the change of the method of election, while the main topics are demonstrated on the specific events that took place during the first term of the first directly elected President of the Czech Republic.

Klíčová slova

Prezident; přímá volba; ústava; vláda; volební systém; ústavní systém; pravomoci.

Keywords

President; direct election; constitution; government; electoral system; constitutional system; competences.